

31.03.2015

Dnro POPELY

705/3560-2012

8.4.2015/ME

HevosAgro II

- hevospalvelualan kehittäminen –
Loppuraportti 1.7.2012 – 31.12.2014

ProAgria Oulu ry

Päätös hanketuesta tehty 5.6.2012

Dnro 705/3560-2012

Päätösnumero 25906

Hankkeen numero 16928

Sisältö

1 Hankkeen toteuttaja	3
2 Hankkeen nimi ja hanketunnus	3
3 Yhteenveto hankkeesta	3
4 Hankkeen tavoitteet	4
5. Hankkeen toteutus	5
5.1 Aikataulu	5
5.2 Organisaatio ja resurssit	5
5.3 Yhteistyökumppanit	7
5.4 Toimenpiteet HevosAgro II-hankkeessa 1.7.2012-31.12.2014.....	8
5.4.1 Kehittämistoiminta ja yhteistyö	8
5.4.2 Hevosalan yritystoiminta ja palvelutuotanto sekä palveluiden saatavuus	13
5.4.3 Hevospalvelualan neuvonnan toimintamallit sekä asiantuntijaverkoston toiminta	22
5.4.4 Hevosalan kehittämiselvitykset ja kehittämistoimenpiteet alalla havaittavista ongelma-aiheista	25
5.4.5 Tiedonvälitystoiminta.....	26
5.5 Tiedotus ja raportointi	30
5.6 Hankkeen talous ja hankinnat	33
6 Hankkeen tulosten arviointi	34
6.1 Tavoitteiden toteutuminen	34
6.2 Toteutuksen laadullinen arviointi	35
6.3 Poikkeamat	36
6.4 Ohjausryhmän arvio hankkeen toteutuksesta	37
7 Hankkeen jatkotoimenpiteet.....	38
8 Liitteet.....	38
9 Allekirjoitukset.....	39

1 Hankkeen toteuttaja

ProAgria Oulu
PL 106 (Kauppurienkatu 23),
90101 Oulu

2 Hankkeen nimi ja hanketunnus

HevosAgro II – Hevospalvelualan kehittäminen
Hanketunnus: 16928

3 Yhteenveto hankkeesta

Hevosala elää edelleen vahvassa nosteessa. ProAgria Oulun 2010 – 2012 toteuttaman HevosAgro I -tiedonvälityshankkeen aikana havaittiin, että hevospalvelualan kehittämiseksi sekä tiedotukselle on selkeä kysyntä ja tarve. Hevospalveluiden kehittämisessä ja yritysten kannattavuudessa sekä yrittäjämäisessä toiminnassa ilmenee vielä käytännön puutteita. Kohderyhmän painopistettä kannattaa siirtää yhä enemmän yritystoiminnan suuntaan ja tarvetta on erityisesti yrittäjäosaamisen kehittämiseen. Yrittäjät ovat toivoneet tukitoimia ammatillisen osaamisen lisäämiseen. Myös muiden toimijoiden paikallisen kehittämistoiminnan aktivointiin kaivataan keskitettyä koordinoitua ja paikallistoimijat tarvitsevat tukea omissa kehittämistoimissaan.

HevosAgro II -hanke suunniteltiin jatkamaan vahvasti käynnistynyttä Pohjois-Pohjanmaan hevostalouden kehittämistoimintaa.

Hankkeen aikana lisättiin kehittämistoimintaa ja yhteistyötä hevosalalla päivittämällä Hevosten Pohjois-Pohjanmaa kehittämisohjelmaa sekä tukemalla paikallisten ja alueellisten kehittämistoimien käynnistymistä. Hankkeessa kehitettiin hevosalan yritystoimintaa ja palvelutuotantoa sekä palveluiden saatavuutta, mm. tarjoamalla yrittäjyyteen liittyvää tietoa, pienryhmätoiminnalla sekä toteuttamalla palveluverkosto. Lisäksi kehitettiin hevospalvelualan neuvonnan toimintamalleja sekä asiantuntijaverkoston toimintaa lisäämällä yhteistyötä, osaamista sekä tuottamalla työvälineitä. Hankkeessa myös toteutettiin hevosalan laajempia kehittämisselvityksiä ja edistettiin kehittämistoimenpiteitä alalla havaittavista ongelma-aiheista, kuten lantahuolto ja yrittäjien työhyvinvointi. Tiedonvälitystä jatkettiin toiminnan tueksi.

HevosAgro II -hankkeen ensisijaisena kohderyhmänä olivat nykyiset ja tulevat hevospalveluyrittäjät, joiden yrittämisen edellytyksiä halutaan vahvistaa. Lisäksi kohderyhmänä olivat hevostalouden käyttämien tuotteiden ja palveluiden tuottajat, hevosten omistajat ja hevosharrastajat sekä alan järjestöt ja seurat sekä alan sidosryhmät ja julkinen yleisö ja hankealueen asukkaat.

Tavoitteen on hevostaloustaloustarjonnan monipuolistuminen ja hevostalouden vahvistuminen elinkeinon ja palveluiden saatavuuden turvaaminen ja palveluntarjoajien elinkeinon kehittyminen sekä uusien yhteistyömuotojen käynnistyminen.

4 Hankkeen tavoitteet

Hankkeen ensisijaiset tavoitteet ja toimenpiteet olivat

1. Lisätä kehittämistoimintaa ja yhteistyötä hevosalalla
 - Hevosten Pohjois-Pohjanmaa –kehittämishankkeen seuranta, päivittäminen ja jalkaannuttaminen alan toimijoiden keskuuteen
 - Paikallisten ja alueellisten kehittämishankkeiden käynnistymisen edistäminen
 - Yhteistyö valtakunnan tasolla
2. Kehittää hevosalan yritystoimintaa ja palvelutuotantoa sekä palveluiden saatavuutta
 - Palveluiden saatavuuden varmistaminen, palveluverkosto
 - Hevosalan eri toimintamuotojen, kuten esimerkiksi rehuntuotanto, matkailu, green care, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, terapia ja vammaisratsastus, kengitys, hevoshieronta, kasvatusta ja jalostusta yms., tiedottaminen, yhteistoiminnan aktivointi, verkostoituminen ja elinkeinotoiminnan kehittäminen.
 - Laatuheinärenkaan toiminnan vakiinnuttaminen
 - Hevosalan yritystoiminnan kannattavuuden ja elinvoimaisuuden parantaminen välittämällä yrittäjyyteen liittyvää tietoa, kuten esimerkiksi:
 - Hevosalan yrittäjänä toimiminen, yrityksen perustaminen/kehittäminen, investoinnit
 - Talousosaaminen ja verotus
 - Asiakaslähtöinen markkinointi ja tuotteistaminen
 - Laatuajattelu ja palveluprosessien kehittäminen
 - Johtaminen, työnantajana toimiminen
 - Yrittäjän jaksaminen, työhyvinvointi, hevosityrittäjän tukiverkostat
3. Kehittää hevospalvelualan neuvonnan toimintamalleja sekä asiantuntijaverkoston toimintaa
 - lisätään ja vahvistetaan asiantuntijaryhmien osaamista ja yhteistyötä sekä työvälineitä
4. Toteuttaa hevosalan kehittämiselvityksiä ja edistää kehittämistoimenpiteitä alalla havaittavista ongelma-aiheista
 - ulkopuolisia selvitystyöt / opinnäytetyöt
 - kehittämistoimien käynnistäminen
5. Jatkaa HevosAgro I -hankkeen käynnistämää tiedonvälitystoimintaa
 - hevosten hyvinvointia, ympäristöosaamista, tallirakentamista ja hevosalan sijaitumista sekä yleistä julkisuuskuvaa edistävä yleinen tiedonvälitys

Hanke oli elinkeinojen kehittämishanke. Hanke kuului Manner-Suomen maaseutuohjelman toimintalinjaan 3 ja sen toimenpiteeseen elinkeinoelämän ja maaseutuväestön peruspalvelut (321). Tämä kehittämishanke edisti maaseudun hevosalan palveluiden elinvoimaisuutta ja kehittämismahdollisuuksia sekä alan yleisiä toimintaedellytyksiä kokonaisuutena.

Hankkeella tuettiin ja kannustettiin jo toimivia yrityksiä kehittämään ja parantamaan kilpailukykyään ja edistettiin uusien yritysten syntymistä. Toimenpiteillä turvattiin hevosalan yrittäjille ammattitaitoinen ja alakohtainen yritysneuvontapalvelu sekä ajankohtaisen tiedon välittyminen markkinoilta ja tutkimuslaitoksista yrityksiin. Hanke lisäsi hevosalousyrittäjien osaamista sekä uusimman tekniikan käyttöönottoa. Hankkeessa edistettiin yritysten ja muiden toimijoiden yhteistoimintaa ja verkostoitumista.

Hevosalouden ja sen palveluiden kehittyminen edistää ihmisten asumista sekä viihtymistä maaseudulla parantamalla työtilaisuuksia ja vapaa-ajanpalveluiden tarjontaa. Hevosalous elinkeinona työllistää ja tuo yrittäjyysmahdollisuuksia sekä vapaa-ajanviettomahdollisuuksia erityisesti naisille ja nuorille. Vireä ja aktiivinen maaseudun hevosalous lisää maaseudun vetovoimaisuutta asuin- ja vapaa-ajanviettoalueena ja vaikuttaa siten kylien ja vastaavien asuinalueiden säilymiseen vireinä ja toimivina.

5. Hankkeen toteutus

5.1 Aikataulu

Hankkeen toteutusaika oli 1.7.2012 – 31.12.2014

5.2 Organisaatio ja resurssit

ProAgria Oulu valmisteli HevosAgro II – hankkeen hankesuunnitelman ja rahoitushakemuksen Pohjois-Pohjanmaan hevosalouden esiselvityksen ja Hevosten Pohjois-Pohjanmaa kehittämisohjelman sekä HevosAgro I -hankkeessa saatujen kokemusten pohjalta helmikuussa 2012. Hakemusta täydennettiin toukokuussa 2012. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus myönsi hankkeelle rahoituksen Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta 5.6.2012, nro 25906.

ProAgria Oulu ry vastasi hankkeen hallinnoinnista. Hankkeeseen haettiin kokopäivätoiminen projektipäällikkö julkisella haulla. Ilmoitus avoimesta projektipäällikön tehtävästä julkaistiin Työhallinnon tietojärjestelmässä. Projektipäälliköksi valittiin FM Heini Linatti. Projektipäällikön työsuhde alkoi 1.1.2013.

Hankkeessa on käytetty ProAgria Oulun toimihenkilöiden, kuten palvelupäällikön sekä asiantuntijoiden osaamista. Projektisihteerin tehtäviä ovat hoitaneet Satu Haapakoski ja Kaisa Körkkö. Hallinnon henkilöstö: taluspäällikkö, taloussihteerin ja toimistovirkailijat ovat toteuttaneet hallinnointiin liittyvät tehtävät hankkeessa.

Hankkeen ohjaamista ja organisointia varten nimettiin ohjausryhmä, jossa olivat jäseninä:

- Elisa Laakso, Oulun seudun ammattiopisto, Pudasjärven yksikkö (vara Leena Ylitalo)
- Kari Viitamaa, Pohjolan hevosystävät ry, (vara Ilkka Nisula)
- Riikka Pajuvesa-Korkala, Ruukin maaseutuopisto, (vara Reetta Olkinuora)
- Marjukka Manninen, Suomen Ratsastajainliitto, Pohjois-Suomen aluejaos
- Markku Nisula, Pohjanmaan Hevosjalostusliitto, (vara Pentti Kesti)
- Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen edustaja

Leena Ylitalon siirryttyä pois Oulun seudun ammattiopiston Pudasjärven yksikön palveluksesta varajäseneksi hänen tilalleen nimettiin Tapio Ojala, jonka suostumus tehtävään on toimitettu sähköpostitse rahoittajalle.

Ohjausryhmän kokoonpanosta päätettiin 17.6.2013 kokouksessa: Ilkka Nisulan siirtyessä toisiin tehtäviin hänen tilalleen Pohjolan Hevosystävien varajäseneksi nimettiin Johanna Kallinen, jonka suostumus tehtävään on toimitettu sähköpostitse rahoittajalle.

Ohjausryhmän kokoonpanosta päätettiin 25.2.2014 kokouksessa: Pentti Kesti ei toimi enää Pohjanmaan hevosjalostusliiton puheenjohtajana. Markku Nisulan uusi varajäsen on ollut hevosjalostusliiton uusi työntekijä Aune Huttunen, jonka suostumus tehtävään on toimitettu sähköpostitse rahoittajalle.

Ohjausryhmätyöskentelyyn osallistuvat hallinnoijan puolesta johtaja Vesa Nuolioja, palvelupäällikkö Virpi Huotari sekä projektipäällikkö Heini Linatti. Ohjausryhmä valitsi keskuudestaan puheenjohtajaksi Virpi Huotarin. Ohjausryhmän sihteerinä toimi projektipäällikkö Heini Linatti.

Ohjausryhmä kokoontui hankeaikana 8 kertaa: 27.11.2012, 20.02.2013, 17.06.2013, 24.09.2013, 25.02.2014, 13.05.2014, 13.10.2014 ja 24.11.2014. Ohjausryhmän viimeinen päättävä kokous pidettiin helmikuussa 2015 sähköpostikokouksena.

Hanketta toteuttavan ProAgria henkilöstön työryhmätapaamisia pidettiin ajankohtaisten asioiden tiimoilta kulloinkin tarvittavalla kokoonpanolla yhteensä noin 30 kertaa. Osa palaverista järjestettiin ProAgria Oulun toimistolla, mutta suurimmassa osassa hyödynnettiin webex-yhteyttä, jolloin osallistujien ei tarvinnut matkustaa paikalle ja matkakustannukset ja -aika säästyivät. Työryhmätapaamisissa käsiteltiin mm. hankintoja, hankkeen toteutusta, kuten liiketoimintaseminaarisarjaa, pienryhmiä, infotilaisuussarjoja jne.

Lisäksi eri ryhmissä käsiteltiin mm. hankekäytäntöjä ProAgria Oulussa, hevostalousneuvontaa, DVD-tuotantoa, kehittämiselvityksiä, suunnitteilla olevia tapahtumia, kuten Ookko nää hevostellu, PikkuFarmarit, jne.

5.3 Yhteistyökumppanit

HevosAgro II –hanke teki maakunnallista yhteistyötä lukuisten alueellisten ja paikallisten seurojen, järjestöjen, oppilaitosten ja muiden toimijoiden kanssa. Keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat olleet mm. Oulun Ravirata, Pohjanmaan Hevosjalostusliitto, Pohjois-Suomen ratsastusjaosto, Ruukin maaseutuopisto, Oulun seudun ammattiopiston Pudasjärven yksikkö, Oulun seudun ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan yksikkö sekä muut alan oppilaitokset, Animagi-Oulun Hevosklinikka sekä useat Pohjois-Pohjanmaan ravi- ja ratsastusseurat.

Yhteistyöhön on liittynyt esimerkiksi tilaisuuksien järjestäminen yhteistyökumppaneiden tiloissa, tiedottaminen yhteistyökumppaneiden internetsivuilla ja tiloissa, yhteistyökumppaneiden tilaisuuksista tiedottaminen, yhteisten tilaisuuksien järjestäminen sekä paikalliset keskustelut ja suunnittelu HevosAgro II -hankkeen toteuttamisesta. HevosAgro on osallistunut mm. Pudasjärven yksikön Hevostalouden kehittämistoimikunnan toimintaan sekä tehnyt yhteistyössä Ruukin maaseutuopiston kanssa hevosalan koulutuskyselyn.

Valtakunnallisesti yhteistyötä tehtiin mm. Hevosalan osaamiskeskus Hippoloksen, Hevostietokeskuksen sekä toisten ProAgria keskusten hanketoimijoiden ja hevosalan asiantuntijoiden kanssa. Yhteistyön muodoista on kerrottu tarkemmin toteutuneiden toimenpiteiden raportoinnin yhteydessä.

HevosAgro II toimi koko hankeajan tiiviissä yhteistyössä muiden ProAgria Oulun hallinnoimien hankkeiden kanssa. Hankekäytäntöjä on tehostettu yhtenäisillä menettelytavoilla ja tarvittavaa osaamista ja tietoa on jaettu hankkeiden vetäjien kesken. YmpäristöAgro II -hankkeen kanssa on järjestetty yhteisiä infopäiviä ja tiedotettu mm. laidunnusasioista sekä toteutettu Laidunpankkiin liittyvä selvitystyö. Aloittavia ja toimintaansa kehittäviä hevosyrittäjiä on ohjattu Masva-hankkeen ensivaiheen neuvonnan piiriin. Hankkeiden tapahtumista ja sisällöistä on tiedotettu useissa tapahtumissa, kuten Nurmi- ja Ryskypäivillä Ylivieskassa, Konekapina- ja Nivalassa jne. yhteisillä esittelypisteillä.

Lisäksi yhteistyötä on tehty maakunnallisilla hankealan yhteistyöpäivillä ja muissa tapaamisissa muiden Pohjois-Pohjanmaalla toteutettavien hankkeiden kanssa. HevosAgro II on ollut mukana mm. KantriOulu –hankkeen organisoimassa PikkuFarmari ja Monolavatanssit tapahtumassa.

HevosAgro osallistui KantriOulu-hankkeen organisoimaan Monolavatanssit –tapahtumaan .

5.4 Toimenpiteet HevosAgro II-hankkeessa 1.7.2012-31.12.2014

HevosAgro II –hankkeessa toteutettiin seuraavia hyväksytyt hankesuunnitelman mukaisia sekä erikseen ohjausryhmän ja rahoittajan hyväksymiä lisätoimenpiteitä.

5.4.1 Kehittämistoiminta ja yhteistyö

- Hevosten Pohjois-Pohjanmaa –kehittämisohjelman seuranta, päivittäminen ja jalkaannuttaminen alan toimijoiden keskuuteen
HevosAgro II toteutti kevään 2013 aikana **Pohjois-Pohjanmaan hevostalouden kehittämisohjelman seurantatutkimuksen ja päivitti kehittämisohjelman vastaamaan tämän päivän tarpeita.**

Seurannan ensimmäisessä vaiheessa maaliskuun 2013 aikana toteutettiin webropol –kyselyinä kyselyt hevostalouslyrittäjille, harrastajille ja seuroille. Kyselyiden tarkoituksena oli selvittää mitä tavoitteita ja toimenpiteitä hevostalouden kehittämiseksi on toteutunut viimeisten neljän vuoden aikana. Lisäksi selvitettiin hevostalouden uusia haasteita ja mahdollisuuksia tulevalle ohjelmakaudelle 2014–2020. Vastauksia saatiin yhteensä 62 henkilöltä.

Pohjois-Pohjanmaan hevostalouden kehittämisseminaarit järjestettiin viikolla 16 Oulussa (17.4.2013) ja Kuusamossa (19.4.2013). Alueellisissa kehittämisseminaareissa keskusteltiin paikallisista hevostalouden kehittämistarpeista, esiteltiin seurantakyselyn tuloksia ja työstettiin yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan hevostalouden kehittämisen suuntaviivoja. Tilaisuuksissa oli ulkopuolisena asiantuntijana Anne Laitinen kertomassa valtakunnallisesta Mahdollisuuksien hevonen –hevosalan kehittämisohjelmasta sekä edustajat paikallisista Leader-ryhmistä. Osallistujia tilaisuuksissa oli yhteensä 17 henkilöä.

HevosAgro järjesti kaksi Pohjois-Pohjanmaan hevostalouden kehittämisseminaaria.

Seurantatutkimuksen ja kehittämisseminaareiden jälkeen Pohjois-Pohjanmaan hevostalouden kehittämisohjelma työstettiin luonnosvaiheeseen. Luonnos on toimitettiin mm. alueen Leader-ryhmille ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukseen tiedoksi. Luonnoksesta pyydettiin kommentteja alan toimijoilta syksyllä 2013, jolloin luonnos oli nähtävillä HevosAgron kotisivujen yhteydessä. Päivitetyt Pohjois-Pohjanmaan hevostalouden kehittämisohjelman jalkaannuttaminen alan toimijoille jatkui hankkeen loppuajan.

Hämeessä ja Uudellamaalla toimiva Hippolis hevosalan osaamiskeskuksen hallinnoima Hevoset ja yhteiskunta –projekti julkaisi syksyllä 2014 **Hevoset ja kunta – rajapintoja – kirjan**. Hevosala liittyy kunnissa useisiin toimialoihin. Maatalous, kaavoitus, ympäristötoimi ja virkistys ja liikunta sekä yhä useammin myös sosiaali- ja terveystoimi kohtaavat osana toimintaansa hevosalan. Hevostalouden merkittävä elinkeino ja ala työllistää 15 000 suomalaista.

Hevoset ja kunta – rajapintoja – kirja on suunnattu kuntasektorille ja muille alan sidosryhmätoimijoille. Kirja sisältää kattavan koosteen hevosalasta toimialaa koskevan päätöksenteon tueksi. Samalla pyritään luomaan luontevaa ja yhteistyötä edistävää vuoropuhelua kuntasektorin ja hevosalan toimijoiden kesken. Kirjan kirjoittajina on useita asiantuntijoita, mm. eläinlääketieteen tohtori Seppo Hyypä, projektipäällikkö Heini Linatti ProAgria Oulu, Ypäjän hevosopiston kehittämisspäällikkö Päivi Laine, ratsastusterapeutti SRT Sanna Mattila-Rautiainen, talliyrittäjä Minna Martin-Päivä ja erikoistutkija Markku Saastamoinen MTT.

HevosAgro II hankki 300 kpl Hevoset ja kunta –kirjaa jaettavaksi Pohjois-Pohjanmaan kuntiin. Kirjojen hankkimiseen ja jalkaannuttamiseen pyydettiin erikseen rahoittajan hyväksyntä. Kirjaa jaettiin syksyn 2014 aikana mm. seuraavasti:

- Ookko nää hevostellu? -tapahtumassa Oulun, Kempeleen, Tyrnävän ja Limingan kuntien edustajia 13.9.2014
- Ruukin maaseutuopisto, Eversi Carden -luento, Siikajoen kunnan edustajia 2.10.2014
- Oulu, ympäristötoimi, vierailu virastolla 27.10.2014
- Paltamo, MTK Yritysvaliokunta 12.11.2014 (Yritysvaliokunta on Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun yhteinen, kirjan luovutuksen organisoivat merijärveläinen hevosityrittäjä Markku Jauhiainen ja paikalla oli edustajia molemmista maakunnista)
- Oulainen, kunnanvaltuusto, 12.11.2014
- Pudasjärvi, kunnanhallitus, 2.12.2014
- Kärsämäki, vierailu kunnassa 4.12.2014
- Kuusamo, vierailu kunnassa, 4.12.2014
- Taivalkoski, vierailu kunnassa, 4.12.2014
- Muhos, kunnanhallitus 8.12.2014
- Merijärvi, kunnanvaltuusto 15.12.2014
- lisäksi kirja toimitettiin kuntavierailuilla Alavieskaan, Ylivieskaan, Nivalaan ja lihin ja mm. Yritys-Suomi Koillismaalle ja LEADER-ryhmille.
- Oulun kaupungin virastoihin sekä kuntiin, joissa ei vierailtu kirjaa toimitettiin postitse.

Samassa yhteydessä kerrottiin myös Hevoset Pohjois-Pohjanmaa –kehittämishojelman tavoitteista. Mukana kuntavierailuilla oli myös paikallisia hevostoimijoita.

Oulun, Limingan, Kempeleen ja Tyrnävän kuntien edustajia vastaanottamassa Hevoset ja kunta –rajapintoja kirja Ookko nää hevostellu –tapahtumassa.

- Paikallisten ja alueellisten kehittämishankkeiden käynnistymisen edistäminen
Paikallisen kehittämistoiminnan aktivointia toteutettiin eri tahojen kanssa tarve- ja toivelähtöisesti. HevosAgro II on ollut mukana suunnittelemassa tai avustanut toimijoita mm. seuraavissa asioissa:
 - Lausunto hevostalouden näkökulmasta Oulun seudun ympäristönsuojelumääräyksiin
 - Lausunto ns. nitraattiasetuksen muutokseen
 - Kommentointi Oulun seudun rakennusjärjestyksen luonnokseen.
 - Esitys hevosten huomioon ottamisesta maankäytönsuunnittelussa Oulun yleiskaavan valmisteluun liittyvässä sidosryhmäpalaverissa.
 - Kuntamarkkinoilla Helsingissä osana Hevosien ja kunta-hankkeen toimintaa Hevoset ja maankäytön suunnittelu –tietoisku. Tietoiskusta kirjoitettiin näkyvästi mm. Kunta –lehdessä.
 - Lausunto Korvenkylän alueen kaavasta hevosella liikkumisen näkökulmasta yhteistyössä paikallisten hevostoimijoiden kanssa.
 - Yhdessä alueen hevosihmisten kanssa neuvottelut rahoittajan kanssa liittyen Virpiniemen eläinurheilun alueen kehittämiseen.
 - Jäälin ja Korvenkylän hevosharrastajien aloite Oulun kaupungille hevosreittien suunnittelemiseksi alueelle muiden reitistöjen suunnittelun yhteydessä.
 - Äimäraution hevosurheilukeskuksen toimijoiden aloite Oulun kaupungille alueen tonttien vuokrasopimusten jatkamiseksi.
 - Tyrnävän Palkin hevosläheisen asumisen alueen kaavoitukseen osallistuminen sekä lausunto kaavaluonnoksesta.
 - Riikka Pajuvesa-Korkalan opinnäytetyönään tekemään Pohjois-Pohjanmaan hevosalan koulutustarpeiden kartoitukseen osallistuminen.
 - Osallistuminen Oulun seudun ammattiopiston Pudasjärven yksikön Hevostalouden kehittämistoimikunnan toimintaan.

- Yhteistyö valtakunnan tasolla

Hevosalan osaamiskeskus Hippolis ja sen internetsivut ovat olleet yksi HevosAgron tärkeimmistä ja käytetyimmistä tietolähteistä. Yhteistyötä on tehty erityisesti Hevoset ja yhteiskunta- hankkeen kanssa ja HevosAgro II on toteuttanut Hevoset ja yhteiskunta-hankkeen toteuttaman hevoset ja kunta – rajapintoja kirjan jalkauttamisen Pohjois-Pohjanmaan kuntiin. Projektipäällikkö on myös osallistunut Hippoloksen koordinoimille hevosyrittäjäpäiville ja valtakunnallisiin hevosalan hanketoimijoiden tapaamisiin, joissa on vaikutettu ja saatu tietoa alan kehittämistarpeista ja tilanteesta. Hevostietokeskuksen asiantuntijoita on käytetty luennoitsijoina hankkeen infotilaisuuksissa.

Projektipäällikkö Heini Linatti on osallistunut neljälle ulkomaan opintomatalle:

- 15.–19.3.2013 Hollanti-Saksa, Equitana –messut ja tallivierailuja. HevosAgro II-hanketta esiteltiin Equitana-messuilla oululaisen FilmMe Groupin kanssa yhteisellä messuosastolla. Messuille tehtiin hankkeesta englanninkieliset esitteet, joita hyödynnettiin myös muilla opintomatoilla. Järjestäjä Etelä-Suomen Laatuheinärengas ja ProAgria Häme.

- 11.-13.6.2013 Venäjä, Podoljskijin alue Moskova, asiantuntijaluentoja ja tallivierailuja. Järjestäjä ProAgria Finland Oy.
- 27.2.-2.3.2014 Tukholma-Göteborg, Ruotsi, aiheena: hevosalan yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja hevos- ja kuntasektorin yhteistyö käytännötasolla sekä hevonen osana hyvinvointipalveluja. Järjestäjä Hippolis hevosalan osaamiskeskus.
- 24.4.2014 Boden Ruotsi, talli- ja hevosyritysvierailuja, järjestäjä Ammattikorkeakoulu Lappian hallinnoima LaHeKu (Lapin hevosallit kuntoon) – hanke.

Opintomatkat ovat olleet tärkeä valtakunnallisen ja kansainvälisen verkostoitumisen väline. Matkoilla on ollut osallistujina oppilaitosten henkilökuntaa, yrittäjiä, hanketoimijoita ja muita hevosalan edustajia laajalti eri puolilta Suomea. Heitä on hyödynnetty myöhemmin mm. asiantuntijoina ja yritys esimerkeinä hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa. Matkoilta saatuja tietoja on hyödynnetty tiedonvälityksessä ja mm. oman opintomatkan suunnittelussa. Opintomatkoihin on laadittu erilliset matkaraportit. Kaikkien opintomatkoihin liittyvät aineistot ja runsaasti kuvia on nähtävissä internetsivujen lisäksi hankkeen Facebook-ryhmässä.

Opintomatkat ovat olleet tärkeä valtakunnallisen ja kansainvälisen verkostoitumisen väline.

HevosAgro II on osallistunut myös ProAgria keskuksen valtakunnalliseen hevosala-asiantuntijoiden verkoston toimintaan ja tapaamisiin. Lisäksi projektipäällikkö osallistui ProAgria Etelä-Suomen Menestyvä maaseutuyrittäjä -hankkeen Hevoshavaintopäiville 8.-9.10.2014. Koulutuspäivien jatkotoimena pyritään tulevaisuudessa järjestämään Hevoshavaintoja –koulutuskokonaisuus valtakunnallisesti Suomeen.

5.4.2 Hevosalan yritystoiminta ja palvelutuotanto sekä palveluiden saatavuus

- Palveluiden saatavuuden varmistaminen, palveluverkosto
HevosAgro I suunnitteli ja tilasi digimedia-palveluyritys Innowicella kevään 2012 aikana internetpohjaisen sivuston palveluverkostoa varten HevosAgron kotisivujen yhteyteen. HevosAgro II – hanke kokosi hevosalan yrittäjien yhteystietoja tähän **Pohjois-Pohjanmaan hevosalan palveluverkoston** koko hankeajan:
www.proagriaoulu.fi/fi/hevosalan_palveluhakemisto/

Virallisesti palveluverkosto julkaistiin 10.6.2013, jolloin palveluverkostossa oli yhteensä 44 yrityksen yhteystiedot. Vuoden 2014 lopussa palveluverkostossa oli yhteensä 67 yrityksen yhteystiedot.

HevosAgro II teetätti Pohjois-Pohjanmaan hevosalan palveluverkostosta postikortteja keväällä 2013. Postikorttien avulla palveluverkostoa tehtiin tunnetummaksi alan toimijoiden ja alasta kiinnostuneiden keskuudessa sekä pyrittiin saamaan uusia yrittäjiä toimittamaan yrityksensä yhteystiedot mukaan palveluverkoston. Kortteja on jaettu eri tilaisuuksissa noin 2000 kpl.

Hankkeen jälkeen palveluverkosto jää ProAgria Oulun ylläpitoon ja on yrittäjille maksuton ainakin vuoden 2015 ajan. Jatkossa verkostossa mukanaolosta peritään pieni ylläpitomaksu, noin 20-30 €/v, sivuston päivittämisen ja ylläpidon kustannusten kattamiseksi.

- Hevosalan eri toimintamuotojen, kuten esimerkiksi rehuntuotanto, matkailu, green care, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, terapia- ja vammaisratsastus, kengitys, hevoshieronta, kasvatusta ja jalostusta yms., tiedottaminen, yhteistoiminnan aktivointi, verkostoituminen ja elinkeinotoiminnan kehittäminen.

HevosAgro II suunnitteli ja toteutti 2013 **hyvinvointipalveluja tuottavien hevosyritysten pienryhmävalmennuksen**, joka koostui viidestä tapaamisesta. Pienryhmävalmennukseen sisältyi asiantuntijaluentoja, yritysvierailuja, ryhmätyöskentelyä, oman yrityksen liiketoimintasuunnitelman työstämistä ja verkostoitumista.

- Hevosien käyttö hyvinvointipalveluissa 12.4.2013 klo 10–15, Turkan Ratsurinne Oulu. Sanna Mattila-Rautiainen Suomen Ratsastusterapeutit ry: hevosen käyttö hyvinvointipalveluissa sekä tutustuminen Turkan Ratsurinteen toimintaan ja tiloihin. Osallistujia yhdeksän.
- Liiketoimintasuunnitelma ja tuotteistaminen 29.4.2013 klo 10–16 Virpiniemen liikuntaopisto, mukana yritysvierailu Terapiatalli Bonazaan. Osallistujia seitsemän.
- Asiakkaan kohtaaminen ja markkinointi 16.5.2013 klo 10–16 Kauppaporvarin Kulttuuri- ja kongressitilat, Raahe. Tutustuminen Ratsastusterapia P. Tuomivaaran yrityksen tiloihin ja toimintaan, ryhmätyöskentelyä hankalien asiakaspalvelutilanteiden hallinnasta ja ongelmatilanteista selviämisestä sekä eri asiakasryhmien tunnistamisesta sekä asiakaslähtöinen markkinointi. Osallistujia viisi.

- Eläin yhteistyökumppanina 14.6.2013 klo 10–16 Ruukin maaseutuopisto/Pohjois-Suomen Hevosurheilukeskus. Mari Louhi-Lehtiö (FM, AO, TO, EASEL®Trainer): hevosten kanssa työskentelyä sekä teoriaa hevosten käytöstä ja käsittelystä asiakastyössä. Osallistujia seitsemän.
- Sähköisen markkinoinnin teemapäivä 13.9.2013 klo 10-16 Vihiluodon kalassa Limingassa. Riikka Räisänen Verkkoasema Oy: Sähköisen markkinoinnin mahdollisuudet hevosityrittäjän näkökulmasta. Tilaisuudesta tiedotettiin myös ryhmän ulkopuolisille hevosityrittäjille. Seitsemän osallistujaa.

HevosAgro jatkoi pienryhmävalmennuksien suunnittelua ja neljä uutta pienryhmää käynnistyi marraskuussa 2013. Ravivalmennuspalveluja tuottavien yrittäjien/-yrittäjäksi aikovien pienryhmävalmennus jouduttiin perumaan vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Raviyrittäjät, joihin oltiin yhteydessä, katsoivat olevansa riittävästi tekemisissä keskenään jo muissa yhteyksissä.

Pienryhmissä yrittäjät kokivat parhaaksi anniksi toisiin yrittäjiin tutustumisen, vertaistuen ja alaan liittyvistä asioista keskustelun.

Kaikki ryhmätapaamiset sisälsivät ryhmätyöskentelyä, yrittäjien keskusteluja bench marking-toimintaperiaatteen mukaisesti sekä yritys esimerkkejä, yritysvierailuja tai asiantuntijapuheenvuoroja. Kaikille ryhmille suunniteltiin viiden tapaamisen sarja ensimmäisessä tapaamisessa kartoitettujen toiveiden ja tarpeiden perusteella. Hevosmatkailu-, vaellusratsastus- ja ohjelmalveluyrittäjien/-yrittäjäksi aikovien ryhmän yksi tapaaminen peruttiin osallistujien esteiden takia.

Ratsastuskouluyrittäjien/-yrittäjäksi aikovien ryhmä:

- Ratsastuskouluyrittäjänä toiminen 18.11.2013 klo 10-15 Vihiluodon Kala Liminka, mukana yritysesimerkkinä Maarit Sormunen, Hankasalmen Ratsastuskoulu. Osallistujia 12.
- Työssä jaksaminen 27.1.2014 klo 10-15 Hotelli Vihiluoto Kempele. Päivässä oli tarkoituksena olla mukana yrittäjä Suomela Susan, Ponihaka Oy, mutta sairastapauksen vuoksi hän estyi tulemasta paikalle. Osallistujia 9.
- Työajan suunnittelu 10.3.2014 klo 10-15 Ylirannan Ratsutilalla Yli-lissä, sisältäen Ylirannan Ratsutilan yritysesityksen. Osallistujia 7.
- Laatutalli 7.4.2014 klo 10-15 Vihiluodon Kala, Liminka. Kielto Kestimäki Suomen Ratsastajainliitto: SRL:n laatutallijärjestelmä. Osallistujia 7.
- Asiakkaan tunnistaminen ja erilaistaminen 8.5.2014 klo 10-15 Vihiluodon Kala Liminka. Sanna Siekkinen Ratsastus- ja liikuntakeskus Equistom: Yrityksen toiminta ja erikoistuminen. Osallistujia 6.

Täysihoitotalliyrittäjien/-yrittäjäksi aikovien ryhmä:

- Toimiva ja kannattava hoitotalli 20.11.2013 klo 10-15 Vihiluodon Kala Liminka, mukana päivässä yritysesimerkkinä Minna Leppälä Peuramaa Horses. Osallistujia 10.
- Sopimukset 29.1.2014 klo 10-15 Virpiniemen liikuntaopisto, Haukipudas/Oulu. Päivän aiheena oli sopimukset. Yritysvierailu Ratsutalli Cavadeos Virpiniemi. Osallistujia 8.
- Hinnoittelu 12.3.2014 klo 10-15 Virpiniemen liikuntaopisto, Haukipudas/Oulu. Päivän aiheena oli hinnoittelu. Yritysvierailu ABC-talli Virpiniemi. Osallistujia 5.
- Kirjanpito, laskutus ja verotus 9.4.2014 klo 10-15 Vihiluodon Kala, Liminka. Osallistujia 4.
- Laatutalli 14.5.2014 Piia Isolan talli Kempele. Kielto Kestimäki Suomen Ratsastajainliitto: SRL:n laatutallijärjestelmä ja Matti Karkkolainen Vihti Dressage Center: yritysesimerkki. Tutustuminen Piia Isolan tallin toimintaan. Osallistujia 7.

Hevosmatkailu-, vaellusratsastus- ja ohjelmapalveluyrittäjien/-yrittäjäksi aikovien ryhmä:

- Matkailu- ja ohjelmapalveluiden tuottaminen 25.11.2013 klo 10-15 Vihiluodon Kala Liminka, mukana yritysesimerkkinä Päivi Hiukka Polar Lights Tours. Osallistujia 9.
- Turvallisuussuunnittelu 3.2.2014 klo 10-15 Kalajoki. Yritysvierailu Siipiäisen talli. Osallistujia 5.
- Työajan suunnittelu 17.3.2014 klo 10-15 Heikkisen Haka Hailuoto. Tutustuminen Heikkisen Haan toimintaan. Osallistujia 2.
- Markkinointi 19.5.2014 Helmen Pirtti Ala-Temmes, mukana yritysesimerkkinä Kirsi Niskanen Nomad Horses Oy. Osallistujia 4.

Hevosalan palveluita tuottavien yrittäjien/-yrittäjäksi aikovien ryhmä:

- Osaava ammattilainen, kannattava yritys 27.11.2013 klo 10-15 Vihiluodon Kala Liminka. Osallistujia 5.
- Asiakkuuksien suunnittelu 5.2.2014 klo 10-15 Hotelli Vihiluodossa Kempeleessä, mukana yritysesimerkkinä satulaseppä Tiina Suni. Osallistujia 5.

- Hinnoittelu 19.3.2014 klo 10-15 ProAgria Oulu, Oulu. Osallistujia 4.
- Kirjanpito, laskutus ja verotus 30.4.2014 klo 10-15 Vihiluodon Kala, Liminka. Osallistujia 2.
- Markkinointi 21.5.2014 klo 10-15 Vihiluodon Kala Liminka, mukana yritysesimerkkinä hevoshieroja ja satulaseppä Jutta Luhtinen. Osallistujia 3.

Keväällä 2014 HevosAgro II käynnisti uudet hevosityrittäjien /-yrittäjäksi aikovien pienryhmävalmennusryhmät Koillismaalla ja Pohjois-Pohjanmaan eteläisessä osassa. Myös näille ryhmille suunniteltiin tarvelähtöisesti viisi eri aiheista tapaamiskertaa. Koillismaan ryhmän yksi tapaaminen peruuntui osallistujien esteiden takia.

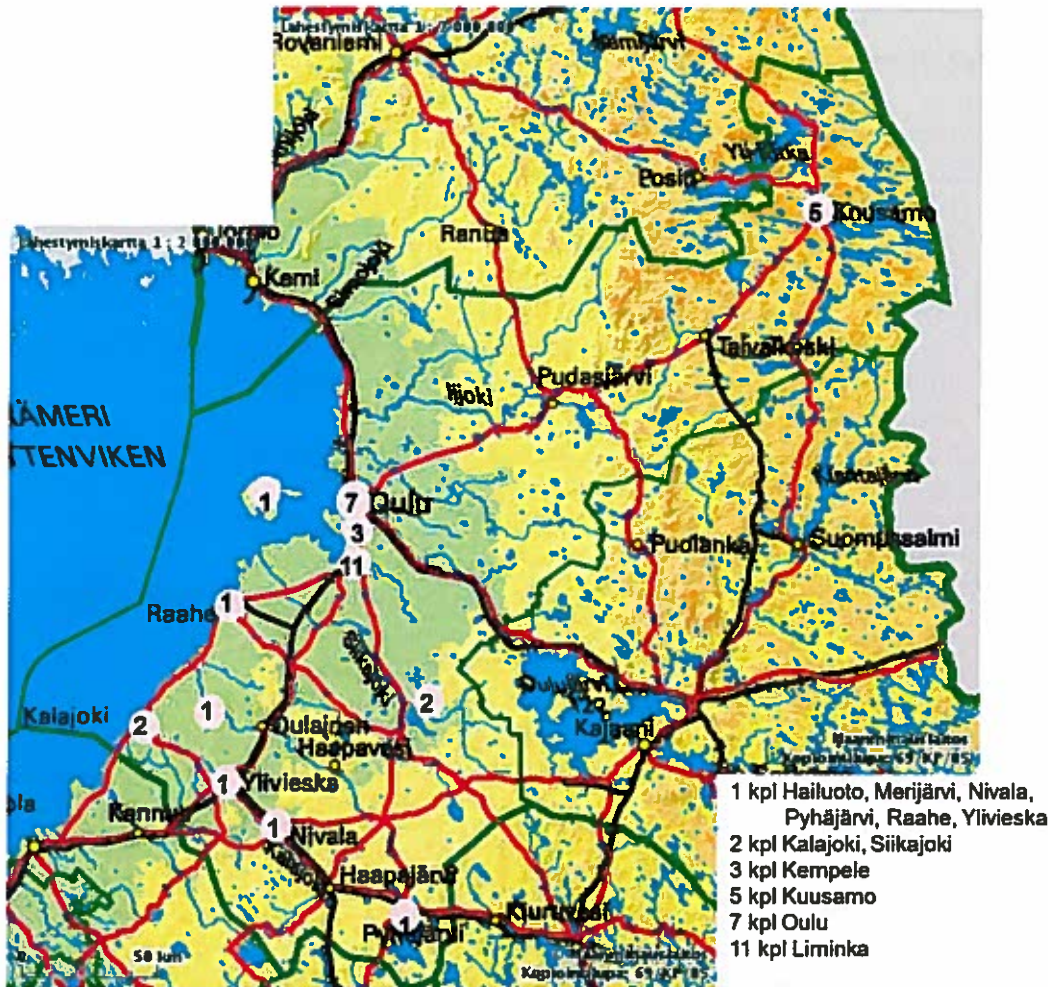
Koillismaan alueen hevosityrittäjien /-yrittäjäksi aikovien ryhmä:

- Minä yrittäjänä 8.4.2014 klo 10-15 Sokos Hotel Kuusamo. Osallistujia 5.
- Asiakaslähtöinen markkinointi 22.5.2014 Nurmiemen Ratsutila Kuusamo. Mukana Sari Kumpuniemi markkinointikoordinaattori Ruka-Kuusamo Matkailuyhdistyksestä ja tustuminen Nurmiemen Ratsutilan toimintaan. Osallistujia 4.
- Hevosen hoito pihatossa 26.9.2014 Kuusamo. Tutustuminen Ruskalaukan tallin toimintaan. Asiantuntijana webex yhteydellä mukana Pihatto, jos hevonen saisi valita kirjan kirjoittaja Johanna Viitanen. Osallistujia 6.
- Hinnoittelu ja talouden hallinta 28.11.2014 klo 10-15 Palosaaren Poro- ja Kalastustilalla, Meskusvaarantie 66, Kuusamo. Tutustuminen Palosaaren Poro- ja Kalastustilaan. Osallistujia 4.

Eteläisen Pohjois-Pohjanmaan alueen hevosityrittäjien /-yrittäjäksi aikovien ryhmä:

- Minä yrittäjänä 10.4.2014 klo 10-15 kokoustila Juurakko Ylivieska. Osallistujia 6.
- Markkinointi 9.5.2014 klo 9.45-15 Tapion tupa Kalajoki. Tutustumiskäynti Tuomiston hevostilalla. Mukana Aija Tilvis, liikuntapalvelujen kehittämispäällikkö, Kalajoen Hiekkasärkät Oy. Osallistujia 5.
- Asiakkaat ja tuottestaminen 19.9.2014 klo 10-15 Pohjanmaan Vossikka Merijärvi. Osallistujia 4.
- Hinnoittelu 31.10.2014 klo 10-15 Lumokuu Ay Pyhäjärvi. Osallistujia 4.
- Kirjanpito ja verotus 14.11.2014 klo 10-15, Nitek Nivala. Osallistujia 4.

HevosAgron pienryhmiä, kehittämisseminaareja ja verkostoitumistilaisuuksia on järjestetty eri puolilla maakuntaa.

HevosAgro II-hanke järjesti yhteistyössä EASEL Training Oy:n kanssa EASEL® -ohjaajakoulutuksen Oulussa syksyjen 2013–2014 välisenä aikana. Koulutuksen järjestämiseen pyydettiin rahoittajalta erillinen suostumus. Hanke osallistui järjestelyihin tiedotuksen ja tilavuuksien osalta sekä hoiti käytännön järjestelyt. Osallistujat maksoivat omakustanteisesti kouluttajan palkkion.

EASEL® on kokemuksellisen tunnetaito- ja terapian työmenetelmä, jota eri alojen ammattilaiset hyödyntävät psyko-, perhe- ja toimintaterapiassa, sosioemotionaalisen kehityksen ohjelmissa esim. lastensuojelussa ja koulussa, työnohjauksessa, esimies- ja työyhteisövalmennuksessa jne. Ohjaajakoulutukseen osallistui yhteensä 21 henkilöä, joista 19 henkilöä valmistui EASEL® -ohjaajaksi.

Yhteenvedona EASEL® -ohjaajakoulutukseen osallistuneiden pohdintoista he totesivat mm.:

- Tunnetaidot ja vuorovaikutustaidot auttavat jokapäiväisessä elämässä.
- Easel on mukana arjessa, ihmissuhteissa ja kaikessa vuorovaikutuksessa.
- Tunnetaidot opitaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa.
- Hyviä työkaluja opettajalle oppilaiden kanssa työskentelyyn.
- Koulutuksesta jäi käteen hyviä oppeja ja työkaluja, joita voi hyödyntää opiskelijoiden ja heidän oppimisen apuna.
- Easel-opit ja käytännöt auttavat hevostoiminnan lisäksi myös omassa arjessa.
- Stressinhallintataidot ovat kasvaneet koulutuksen myötä.
- Itsetuntemus on parantunut.
- Omalta mukavuusalueelta täytyy uskaltaa poistua, jotta voi oppia uutta.
- Easel-opit soveltuvat usealle eri alalle.
- Easel välineet helpottavat omien tunteiden ja tulkintojen rajaamista työnohjaustilanteessa.
- Omien perhesuhteiden ja omien voimavarojen tarkastelu on kehittynyt.
- Omaan asenteeseen ja tapahtuviin asioihin voi vaikuttaa.
- Kaikenlaisia tunteita täytyy oppia hyväksymään.
- Iloa ja huumoria voi tuoda itse elämäänsä.
- Easel on elämäntapa, työmentelmä, tapa ajatella.
- Oma jaksaminen on parantunut ja ymmärrys siitä kuinka tunteet vaikuttavat oppimiseen.
- Omien ohjattavien hyvä ryhmädynamiikka edesauttaa työssäjaksamista.
- Easel on saanut aikaa armollisemman suhtautumisen itseen ja muihin.
- Omien tunteiden ymmärrys on parantunut.
- Toisen ihmisen tunnetilojen lukeminen on kehittynyt huimasti.
- Koulutus on kasvattanut ihmisenä ja vaikuttanut siihen, miten suhtaudun ihmisiin ja eläimiin.
- Toleranssiympyrä selkiyttää arkielämän haasteita ja vaikeista tilanteista selviämistä.
- Omat ohjaustaidot ja ammatillisuus kehittivät koulutuksen myötä.
- Easel on selittänyt jo valmiina olleita työtapoja ja ajattelumallia.
- Hevosen tunnetilojen tunnistaminen ja ymmärtäminen on kehittynyt.

HevosAgro II järjesti hevosyrittäjille Yrittäjäpäivät 19.-20.8.2014 Törmälän matkailumaatilalla Siikajoella. Yrittäjäpäiville osallistui 14 hevosalan yrittäjää tai yrittäjäksi aikovaa. Yrittäjäpäivillä käsiteltiin muun muuassa taloudellisten riskien hallintaa, vakuutusasioita, tallien palo- ja sähköturvallisuusasioita sekä omaa yrittäjäprofiilia. Yrittäjien kanssa käytiin läpi myös Hevosten Pohjois-Pohjanmaa 2014-2020 Hevostalouden kehittämisohjelmaa.

HevosAgro II järjesti hevosyrittäjien opintomatkan Pohjois-Ruotsiin 6.-7.10.2014. Opintomatalla käytiin tutustumassa yhteensä viiteen erilaiseen hevosalan yritykseen, josta neljä sijaitsi Ruotsissa ja yksi Suomen puolella Keminmaalla. Opintomatalle osallistui 23 henkilöä: yrittäjiä, hevosalan opiskelijoita ja opettajia, tallin pitäjiä ja ProAgrian asiantuntijoita. Opintomatasta on laadittu erillinen matkaraportti.

HevosAgro II -hankkeen opintomatalla Ruotsiin 6.-7.10.2014 tutustuttiin viiteen erilaiseen hevosalan kohteeseen.

- Laatuheinärenkaan toiminnan vakiinnuttaminen

Laatuheinärenkaan toiminnan kehittämistä jatkettiin järjestämällä kaksi toimintajärjestelmän rakentamiseen tähtäävää tapaamista 18.1. ja 5.4.2013. Toimintajärjestelmän rakentamista ohjaamassa asiantuntijana oli Olavi Lassila, Sedu Aikuiskoulutus, Ilmajoki. Hän on tehnyt vastaava työtä aiemmin Etelä-Pohjanmaan laatuheinärenkaan kanssa.

Laatuheinärenkaan kokouksia järjestettiin 16.12.2013, 4.4.2014 ja 14.11.2014. Kokouksissa toimi sihteerinä Heini Linatti tai kasvinviljelyn asiantuntija Leila Laine, ProAgria Oulu ry. Kokouksissa on mm. suunniteltu heinärenkaan toimintaa.

4.4.2014 kokouksen yhteydessä ProAgrian kasvintuotannon asiantuntija sekä K-Maatalouden ja Yaran asiantuntijat olivat paikalla kertomassa kasvinsuojelusta, koneista, siemenseoksista ja lannoitteista. Paikalla oli 10 tuottajaa.

6.6.2014 laatuheinärenkaas kokoontui hevosheinää tuottavalle Aherton tilalle pellonpiennarpäivään. Aiheena oli nummikasvuston analysointi: tiheys, rikkakasvitilanne, lajit ja lajikkeet, mitä lajeja ja lajikkeita tilalla käytetään? ovatko sopivia juuri hevosheinän tuotannon tarkoitukseen? maan rakenne, miltä näyttää sinimailasen paalujuuri verrattuna tiheisiin? Käynnillä tutustuttiin myös tilan konekantaan ja latokuivuriin. Paikalla oli 5 tuottajaa.

Laatuheinären gas kokoontui hevosheinää tuottavalle Aherton tilalle pellonpiennarpäivään.

Lisäksi laatuheinären kaan toimintaa on esitelty K-Maatalouden ja Agrimarketin hevosasiakasilloissa sekä Ookkonää hevostellu tapahtumissa vuosina 2013 ja 2014 sekä Nurmipäivillä Ylivieskassa vuonna 2013.

Laatuheinären kaalle suunniteltiin opintomatka KoneAgriaan ja tutustumaan heinäviljelytilaan Keski-Suomessa syksyllä 2014. Matka peruuntui osallistujien puutteen takia.

Vuosikokouksessa 14.11.2014 laatuheinären gas päätti vuoden 2015 toiminnasta ja ostaa jatkossa sihteeripalvelun ProAgria Oululta, sihteerinä toimii Leila Laine. Omakustanteisesti jäsen- ja liittymismaksutuloilla rengas toteuttaa markkinointia ja koulutusta. Renkaan internetsivut ovat myös jatkossa ProAgria Oulun sivujen yhteydessä: www.proagriaoulu.fi/fi/laatuheinaren gas/

- Hevosalan yritystoiminnan kannattavuuden ja elinvoimaisuuden parantaminen välittämällä yrittäjyyteen liittyvää tietoa

HevosAgro II suunnitteli ja toteutti hevosalan **yrittäjyyttä edistävän tiedotustilaisuussarjan** kevään 2013 aikana Pohjois-Pohjanmaan maakunnan eteläisessä osassa ja vastaavalla konseptilla talven 2013–2014 aikana Oulun seudulla/Oulun pohjoispuolella. Oulun seudun sarjan kaikki viisi päivää videoitiin. Videoiden tuottajana toimi Streamteam Oy, joka valittiin toimeen tarjouspyyntöjen perusteella. Videot on katsottavissa HevosAgron internetsivuilla: www.proagriaoulu.fi/fi/videoita/.

Tiedotussarjat koostuivat viidestä erillisestä päivästä. Eteläisen alueen sarjan yksi päivä jouduttiin perumaan vähäisen osallistujamäärän takia ja yksi päivä tyypistyi puolen päivän mittaiseksi, koska paikalle tuli vain yksi osallistuja.

Hevosalan yrittäjänä toimiminen ja yrityksen perustaminen

- 14.3.2013 klo 9 – 16 Kartanohotelli Törmänhovi, Oulainen. Yritysasiantuntija Mervi Koukka, ProAgria Oulu ja talousasiantuntija Hanne Aho, ProAgria Oulu sekä paikallisten toimijoiden puheenvuoroja. Osallistujia 8.
- 26.9.2013 klo 9-16 Virpiniemen Urheiluopisto, Kiviniemi. Yritysasiantuntija Olli Nurkkala, ProAgria Oulu ja talousasiantuntija Hanne Aho, ProAgria Oulu sekä paikallisten toimijoiden puheenvuoroja. Osallistujia 6.

Taloulosaaminen ja verotus

- 4.4.2013 klo 9 – 16 Maalaiskartano Pihkala, Kestilä. Yritysasiantuntijat Mervi Koukka ja Tuula Alakastari, ProAgria Oulu sekä talousasiantuntija Hanne Aho, ProAgria Oulu sekä yritysesimerkkinä Tanja Hynynen Tuomikosken tila Liminka. Osallistujia 8.
- to 31.10.2013 klo 9-16 Vihiluodon kala, Liminka. Yritysasiantuntija Olli Nurkkala, ProAgria Oulu ja talousasiantuntija Hanne Aho, ProAgria Oulu sekä yritysesimerkkinä Tanja Hynynen Tuomikosken tila Liminka. Osallistujia 13.

Asiakaslähtöinen markkinointi ja tuotteistaminen

- 25.4.2013 klo 9 - 16 Haapajärven ammattiopisto, Haapajärvi. Lilli Vanhatalo, Trainers' Academy sekä yritysesimerkkeinä Tapio Koivukangas FilmMe ja Petra Gummerus Myllymäen talli. Osallistujia 5.
- 28.11.2013 klo 9-16 Oulun seudun ammattiopisto, Muhoksen yksikkö. Lilli Vanhatalo, Trainers' Academy sekä yritysesimerkkeinä Tapio Koivukangas FilmMe sekä ravivalmentaja Katja Melkko. Osallistujia 9.

Johtaminen ja laatuajattelu

- 7.5.2013 klo 9 - 16 Tapion tupa, Kalajoki peruttiin vähäisen osallistujamäärän vuoksi.
- 16.1.2014 klo 9 - 16 Hotelli Vihiluoto, Kempele. Kotieläinagrologi Tiina Karlström, ProAgria Oulu ry, ja yritysesimerkkinä Satu Turkka Turkan Ratsurinne. Osallistujia 9.

Yrittäjän jaksaminen

- 30.5.2013 klo 9 - 16 Ruukin maaseutuopisto, Siikajoki. Jenni Hakasalo Verteopro Oy. Tilaisuudessa oli ainoastaan yksi osallistuja, jonka vuoksi päivän kesto lyhennettiin puoleen päivään.
- 20.2.2014 klo 9 - 16 Hotelli Eden, Oulu. Jenni Hakasalo Verteopro Oy ja yritysasiantuntija Tuula Alakastari ProAgria Oulu ry. Tilaisuuteen sisältyi UKK – lihaskuntotesti. Osallistujia 6.

HevosAgro II toteutti neuvonta/tiedotusvideosarjan, jotka kuvattiin hankkeen aikana alan kohteissa. Sarjan nimi on Neljä askelta hevosyrittäjäksi ja se sisältää osiot:

- Johdanto,
- Minustako hevosyrittäjä?,
- Ideasta laadukkaaksi liiketoiminnaksi,
- Yrittäjä on myös talousosaaja sekä
- Hevosyrittäjän arjessa.

Videoiden tuottajana toimi Streamteam Oy, joka valittiin toimeen tarjouskilpailun perusteella. Videot ovat vapaasti hyödynnettävissä eri käyttötarkoituksiin. Niitä voi käyttää mm. oppilaitoksissa osana yrittäjäyysopetusta. Ne antavat perustietoa sekä jo yrittäjänä toimivalle että yrittäjäksi aikovalle. Niiden perusteella myös hevosalaa ennestään tuntematon saa hyvän yleiskuvan alan yrittäjäydestä. Videot on katsottavissa HevosAgron internetsivujen kautta. www.proagriaoulu.fi/fi/videoita/

5.4.3 Hevospalvelualan neuvonnan toimintamallit sekä asiantuntijaverkoston toiminta

- lisätään ja vahvistetaan asiantuntijoiden osaamista ja yhteistyötä sekä työvälineitä

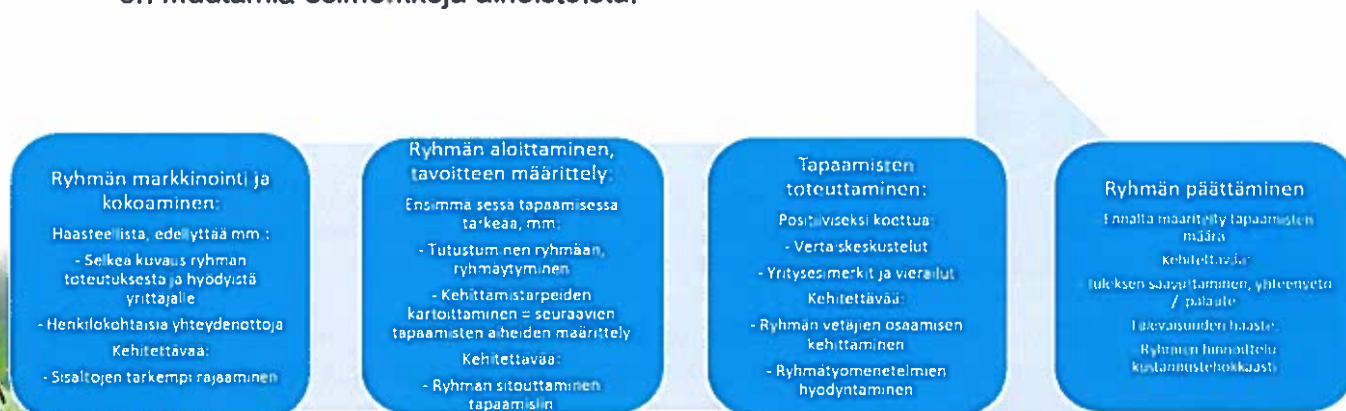
HevosAgro II -hankkeen tilaisuudet ovat olleet avoimia kaikille ja niistä on tiedotettu myös alan asiantuntijoille, kuten oppilaitoksille. Niihin onkin osallistunut mm. useita hevosalan oppilaitosten opettajia.

ProAgria Oulun kasvituoannon asiantuntijat, yritysasiantuntijat ja talousasiantuntija ovat vahvistaneet osaamistaan hevosalan yritysten neuvontatehtävissä mm. seuraavilla tavoilla:

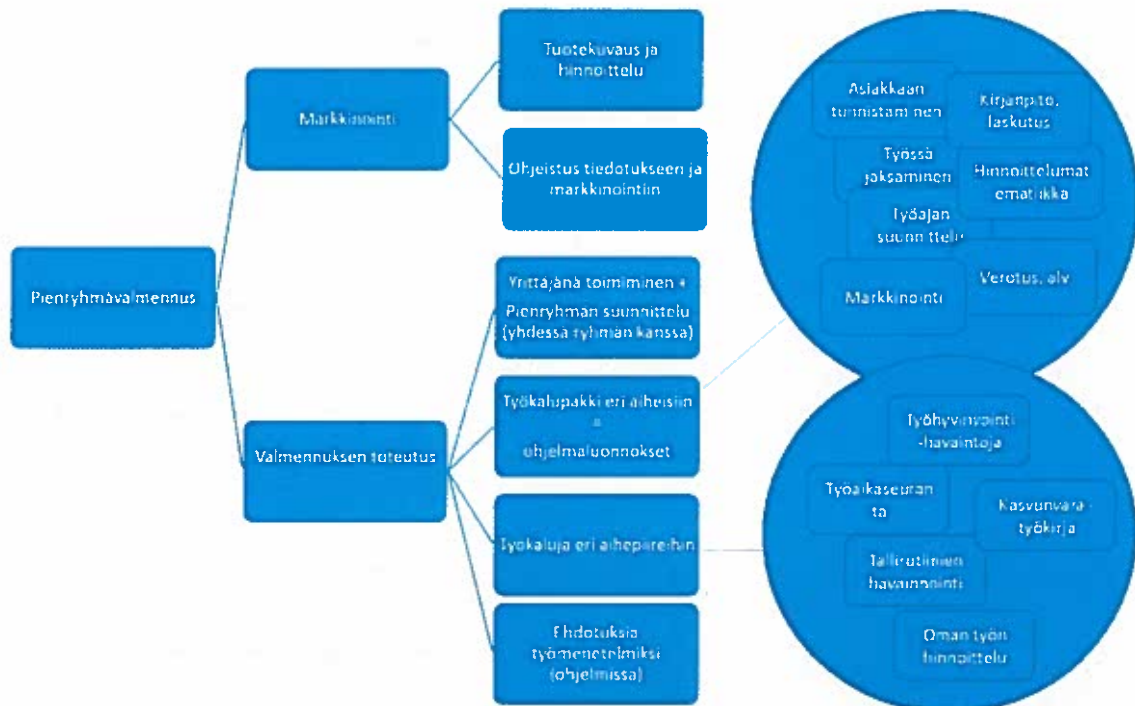
- tiedon hankinta ja asiantuntijaluentojen suunnittelu hevosalan näkökulmasta
- järjestettyihin infopäiviin, yritys-esimerkkeihin ja opintomatalle osallistuminen
- yrittäjien benchmarking pienryhmien suunnittelu ja toteutus, yrittäjiltä oppiminen alasta.

Projektipäällikkö on osallistunut lukuisiin hevosalan koulutuksiin ja opintomatkoihin sekä välittänyt tiedon muille asiantuntijoille matkaraporteilla sekä tiedotustilaisuuksien ja pienryhmien sisältöjen suunnittelussa.

Pienryhmien päivien ohjelmista on laadittu esimerkkipäiviä runkoineen, tehtävineen ja työvälineineen. Materiaaleja voidaan jatkossa hyödyntää benchmarking-pienryhmien toiminnassa toimialasta riippumatta. Seuraavissa kuvissa on esitetty benchmarking – pienryhmätoiminnan prosessimalli ja laaditun aineiston periaatekuvaus. Raportin liitteenä on muutamia esimerkkejä aineistoista.

HevosAgro II -hankkeessa testattu pienryhmäprosessi ja sen kehittämistarpeet

Hevosyrittäjien pienryhmätoiminnassa on laadittu kaavion mukaista materiaalia, jota voidaan soveltaa myös muiden alojen ryhmien toteutuksessa

Asiantuntijapalveluita eri tarpeisiin, kuten yrityksen perustaminen, yrityksen kehittäminen, investoinnit, rakentaminen, rehun tuotanto, hevosten hyvinvointi on suunniteltu yhteistyössä sekä kaikkien ProAgria keskusten hevostalouden neuvojien kanssa että ProAgria Oulun ja Maveplan Oy:n eri alojen asiantuntijoiden kanssa. Hevosyrittäjien asiantuntijapalveluiden tuottamisesta aloittavalle, toimivalle ja investoivalle yrittäjälle, on laadittu kuvaukset, jotka ottavat huomioon myös muiden organisaatioiden tuottamat koulutus-, neuvonta- jne palvelut. Palveluista on tiedotettu alan yrittäjiä.

Jo HevosAgro hankkeen aikana on ohjattu useita, arviolta 30 kpl, hevosyritysasiakkaita eteenpäin yrityskohtaisen ensivaiheen neuvonnan (Masva-hanke, ml. Ylivieskan seutukunnan Masva-hanke) ja muiden yritysasiantuntijapalveluiden piiriin. Hevosyritykset ovat selkeästi aiempaa paremmin löytäneet erilaiset asiantuntijapalvelut.

Liikeidean analysointi:

- harrastus vs. yritystoiminta
- tuotteet, asiakkaat
- miten toiminta toteutetaan
- yrityskuva
- karkea kannattavuuden arviointi

- Hankkeet (ensivaiheen neuvonta)
- Henkilökohtainen perusneuvonta (ProAgria, elinkeino-yhtiöt, kunnat)
- Pienryhmäneuvonta aloittaville yrittäjille (kehitettävä, mm. ProAgria Oulu)
- Yrittäjäosaamisen lisääminen (yrittäjäkurssit, TE-toimistot, oppilaitokset, opistot, ProAgria, mm. pienryhmätoiminta)
- → Eteenpäin ohjaus (asiantuntijapalvelut: LTS ohjaus, talous, tuet jne.)

Liiketoimintasuunnitelman ohjaus:

- liikeidea, nykyinen toiminta
- resurssit, osaaminen, toimintaympäristö
- suunniteltu tuotanto, investoinnit, rahoitus
- hinnoittelu, kannattavuus
- myynti, markkinointi, asiakassegmentit
- perustamisneuvonta, yritysmuodot

- Asiantuntijapalvelut (ProAgria, elinkeino-yhtiöt, kunnat)
- Yrittäjäosaamisen lisääminen (yrittäjäkurssit, TE-toimistot, oppilaitokset, opistot, ProAgria, mm. pienryhmätoiminta)
- Ammattiosaamisen lisääminen (alan oppilaitokset, lyhytkurssit)
- → Liiketoimintasuunnitelma on ennen kaikkea ohjenuora yrittäjälle miten toteuttaa yritystoimintaa, mutta samalla selvitys rahoittajille ja yhteistyökumppaneille toiminnan kannattavuudesta ja rahoituskelpoisuudesta
- Kehitettävää: Asiantuntijoiden toiminnalliset / tuotannolliset tiedot alalta, olosuhteneuvonta

Kannattavuus- ja maksuvalmiuslaskelmat:

- rahoitusneuvonta
- tukineuvonta

- Asiantuntijapalvelut (ProAgria, elinkeino-yhtiöt, kunnat)
- Rahoittajat (pankit, leaderryhmät jne.)
- Kehitettävää: alan vertailutietojen ja kilpailutilannetietojen puute

Aloittavan hevosyrittäjän asiantuntijapalvelut

Nykytila-analyysi, kehittämistarpeiden kartoitus, kehittämissuunnitelma

- Asiantuntijapalvelut (ProAgria, elinkeino-yhtiöt, kunnat)
- Pienryhmätoiminta (ProAgria)
- Osaamisen lisääminen (Oppilaitokset, lyhytkurssit)

Työhyvinvointi, eläinten hyvinvointi- ja olosuhdekartoitukset ja -neuvonta

- Kehittämiskohde
- Hevoshavaintoja osaamisen lisääminen (ProAgria, Hevosjalostusliitot)

Talouden suunnittelu

- Kirjanpito, taloussuunnitelmat ja -laskelmat, verosuunnittelu
- Asiantuntijapalvelut (ProAgria, elinkeino-yhtiöt, kunnat)
- Kehitettävää: talusanalyysipalveluiden kehittäminen hevosyritykselle, talouden ja tuotannon yhdistäminen

Ruokinnan suunnittelu

- Rehunäytteiden otto, ruokinnan suunnittelu ja oikeellisuuden tarkastelu, eläinten hyvinvointi (kuntoluokitus, hevoshavainnot)
- Hevostietokeskus, Hevosjalostusliitot, yrittäjät jossain määrin
- Kehitettävää: asiantuntijoiden osaamisen lisääminen, hevoshavaintoja osaaminen

Kasvinviljelyneuvonta

- Rehuntuotanto- ja viljelykiertosuunnittelu, viljelysuunnittelu vuosittaiseen kasvinviljelyyn, EU-tukineuvonta, kasvukauden aikaiset neuvonta, maanäytteet, salaojassuunnittelu, kustannuslaskenta
- ProAgria, Maveplan

Jalostusneuvonta

- Hevosjalostusliitot, Hippos, rotuyhdistykset

Toimivan hevosyrittäjän asiantuntijapalvelut

Investoinnin suunnittelu

- Oikea mitoitus toiminnan laajuuteen suhteutettuna: kustannussäästöt
- Toiminnallinen suunnittelu: kustannussäästöt rakentamisessa ja käytössä
- Kehittämistarpeiden huomiointi
- Tehtävä riittävän pitkälle tulevaisuuteen rahoitustarpeiden ennakointiseksi
- Investointien riittävä suunnittelu edellyttää, että yrittäjällä on olemassa selkeä tavoite, visio yrityksestä esim. 5 v päähän
- Kehitettävää: Asiantuntijoiden toiminnalliset / luottamolliset tiedot etalla, olosuhdeneuvonta

Liiketoimintasuunnitelman ohjaus

- Asiantuntijapalvelut (ProAgria, einkeino-yhtiöt, kunnat)
 - Yrittäjäosaamisen lisääminen (yrittäjäkurssit, TE-toimistot, oppilaitokset, opistot, ProAgria, mm. pienryhmätöitä)
 - Ammattiosaamisen lisääminen (alan oppilaitokset, lyhytkursit)
- Liiketoimintasuunnitelma on ennen kaikkea ohjeuora yrittäjälle miten toteuttaa yritystoimintaa, mutta samalla selvitys rahoittajille ja yhteistyökumppaneille toiminnan kannattavuudesta ja rahoituskeinoista

Kannattavuus, rahoitus, tuet, vakuudet

- Asiantuntijapalvelut (ProAgria, einkeino-yhtiöt, kunnat)
 - Rahoittajat (pankit, leADERryhmät jne.)
- Kehitettävää: alan vertailutietojen ja kilpautilan tietojen puute, investointien kustannustietojen puute

Rakennus-, rakennesuunnittelu ja piirustukset

- Maveplan, ProAgria keskustien suunnittelijat, suunnittelutoimistot
- Kehitettävää: hevosalan suunnitteluosaamisen / tekijöiden puute meidän alueella

Investoivan hevosyrittäjän asiantuntijapalvelut

5.4.4 Hevosalan kehittämisselvitykset ja kehittämistoimenpiteet alalla havaittavista ongelma-aiheista

- toteutetaan ulkopuolisia selvitystöitä / opinnäytetöitä alalla havaittavista ongelma-aiheista

ProAgria Oulun YmpäristöAgro II ja HevosAgro II hankkeiden toteuttama opinnäytetyöselvitys Laidunpankki-verkkopalvelun (www.laidunpankki.fi) käyttökokemuksista ja sopimuslaiduntamisen kiinnostavuudesta valmistui kesäkuussa 2013. Tuloksia on hyödynnetty erityisesti YmpäristöAgron toteuttamassa laidunasioihin liittyvässä tiedottamisessa.

- Niina Vähämetsä, Laidunpankki-verkkopalvelun käytön kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla
(<http://theseus.fi/handle/10024/2133/browse?value=V%C3%A4h%C3%A4mets%C3%A4%2C+Niina&type=author>).

HevosAgro II teetti Oulun seudun ammattikorkeakoulussa kaksi opinnäytetyötä, joiden tavoitteena oli selvittää hevoslannan jatkokäsittely- ja käyttömahdollisuuksia sekä luoda mahdollisia ratkaisumalleja tallien lantahuoltoon. Työt valmistuivat keväällä 2014:

- Jonna Roininen, Hevoslannan jatkokäsittelyn mahdollisuudet Virpiniemen hevosurheilualueella
(<http://publications.theseus.fi/xmlui/handle/10024/2124/browse?value=Roininen%2C+Jonna&type=author>)
- Sanna Karhula ja Katriina Nieminen, Hevoslannan jatkokäsittelyn mahdollisuudet Pohjois-Pohjanmaan maaseutumaisilla alueilla
(<https://www.theseus.fi/xmlui/handle/10024/2133/browse?value=Nieminen%2C+Katriina&type=author>)

Toisen opinnäytetyön aihe oli rajattu lantahuollon toimintamallien kehittämiseen kaupunkimaisella (Haukiputaan Virpiniemi) alueella ja toisen opinnäytetyön aihe rajattiin lantahuollon toimintamallien kehittämiseen kaupungin läheisellä (Ylivieskan Keskinen) ja maaseutumaisella alueella (Muhos). Opinnäytetöiden tuloksena voidaan lyhyesti todeta, että maaseutumaisilla alueilla lanta on harvoin ongelma. Tallit ovat pieniä ja niillä on itsellä / naapurissa viljelyä ja lanta levitetään peltoon. Sen sijaan kaupunkien lähellä ja hevosurheilualueilla, kuten Virpiniemi, tarvitaan muita ratkaisumalleja. Opinnäytetyössä on kuvattu lyhyesti erilaisia käsittelymalleja teknisesti.

Hevostallien ja maneesien kustannusarvioiden toteutumista selvittävä opinnäytetyö valmistui loppuvuodesta 2014. Työssä selvitetään 2007-2014 Pohjois-Pohjanmaalla toteutuneiden talli- ja maneesi-investointien kustannusarvioiden toteutuminen ja lopullisiin kustannuksiin vaikuttaneita tekijöitä. Työn tuloksia hyödynnetään hevosyritysten neuvonnassa erityisesti investointien suunnittelun ja yrityksen kannattavuuden arvioinnin yhteydessä.

- Kirsi Pahkala, Hevostallien ja maneesien rakennusinvestoinnit Pohjois-Pohjanmaalla
(<http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201501261615>)

- käynnistetään kehittämistoimia selvitysten tulosten pohjalta

Aiheeseen liittyen pidettiin **20.5.2014 Lannasta energiaa ja ravinteita-seminaari** Virpiniemen urheiluopistolla, jossa esiteltiin opinnäytetyöt sekä Oulun yliopiston opiskelijan kandityö: Selvitys hevosen kuivikelannan hyötykäyttömahdollisuuksista teknillisestä, juridisesta sekä talliyrittäjien näkökulmasta. Mertsu Töttölä LounaPlusssa ry:stä luennoi tilaisuudessa aiheenaan Hevosenlannan energiapotentiaalin hyödyntäminen. Tilaisuuteen osallistui 25 henkilöä.

Ohjausryhmän esityksestä lantahuoltoon liittyviä kehittämiselvityksiä jatkettiin tilaamalla tarjouskilpailuun perustuen valitulta ulkopuoliselta asiantuntijalta esimerkki/mallisuunnitelmat lantaa hyödyntävälle bioenergialaitokselle Virpiniemen eläinurheilualueelle ja Tyrnävän Palkin kaava-alueelle.

Tavoiteltavat mallit voisivat käynnistää lannan hyötykäyttöhankeita ko. alueilla sekä olisivat monistettavissa muille hevosurheilualueille. Selvityksen toteutuksesta laadittiin projektisuunnitelma keväällä 2014 ja rahoittaja totesi, ettei toimenpiteen toteutus edellytä muutoshakemusta hankkeen rahoituspäätökseen. Jatkoselvitys toteutettiin syksyllä 2014. Selvitysraportti loppuraportin liitteenä.

5.4.5 Tiedonvälitystoiminta

hevosten hyvinvointia, ympäristöosaamista, tallirakentamista ja hevostalouden sijoittumista sekä yleistä julkisuuskuvaa edistävä yleinen tiedonvälitys

HevosAgro II toteutti hankeaikana yhteensä 27 kpl infotilaisuuksia eri aiheista. Erityisen suosittuja olivat hevosen hyvinvointiin liittyvät infotilaisuudet. Näihin tilaisuuksiin yhdistettiin esimerkiksi pitopaikan vaatimuksia koskevia tietoisuuksia. Koska kuulijoita oli paljon, runsaslukuisesti kiinnostavan "pääaiheen" takia saatiin samalla jaettua tietoa

tärkeistä alaa koskevista vaatimuksista. Kohderyhmät vaihtelivat eri tilaisuuksissa ja esimerkiksi palo- ja pelastustoimelle ja järjestettiin tilaisuuksia suoraan heidän tarpeisiinsa. Vastaavasti mm. ratsastuksen opettajille, -ohjaajille ja valmentajille oli tarjolla ammattiosaamista lisääviä infoja. Infotilaisuuksia järjestettiin myös yhteistyössä mm. Pohjois-Suomen Ratsastusjaoston ja Pohjanmaan hevosjalostusliiton kanssa. Osa tilaisuuksista videoitiin ja videot on katsottavissa HevosAgron internetsivuilla.

EASEL@HorseTraining tilaisuus toteutettiin la-su 15.-16.6.2013 Ruukin maaseutuopistolla (Sammalkankaantie 280, Ruukki). Tilaisuuden vetäjänä toimi Mari Louhi-Lehtiö (FM, AO, TO, EASEL@Trainer). Tilaisuudessa syvennettiin ymmärrystä hevosen käyttäytymisestä ja tunnereaktioista sekä hevosen ja ihmisen välisestä suhteesta hevosen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tilaisuus oli jatkoa joulukuussa 2012 järjestetylle EASEL@HorseTraining –tilaisuudelle, mutta tilaisuus sopi myös sellaisille, jotka eivät olleet mukana joulukuussa. Paikalla oli yhteensä 31 kuulijaa.

Suureläinpelastuksen jatkokurssi toteutettiin to 22.8.2013 klo 8.00-18.00 Ruukin maaseutuopistolla (Sammalkankaantie 280, Ruukki). Tilaisuuden vetäjinä toimivat Essi Leminen Eläinten Hyväksy EHY ry:stä ja Vesa Nurminen Helsingin Pelastuslaitokselta. Päivän alussa oli lyhyt teoria-alustus päivän harjoituksiin ja loppupäivä harjoiteltiin käytännössä erilaisia pelastustekniikoita. Päivän aikana tutustuttiin myös Ruukin maaseutuopiston hevostalliin ja navettaan ja pohdittiin riskejä, mahdollisuuksia, työskentelyä ja ennaltaehkäisyä vaaratilanteiden varalle.

Suurelinpelastuskurssille osallistui 22 henkilöä, lähinnä palo- ja pelastustoimen henkilöstöä.

HevosAgro II järjesti yhteistyössä ProAgria Oulun hallinnoiman YmpäristöAgro II-hankkeen kanssa **Eläinten kuljettaminen: hevoset, lampaat, naudat, siat ja vuohet -tilaisuuden** ma 7.10.2013 klo 8.30-16 Oulun seudun ammattiopiston Muhoksen yksikössä. Tilaisuudessa käytiin läpi Eläinkuljetuslain ja -asetuksen vaatimukset eläinkuljetuksille ja tilaisuuden sisältö vastasi eläinkuljetusasetuksen liitteen IV mukaista koulutusta. Asiantuntijoina tilaisuudessa oli kotieläinagronomi Maarit Äärilä ja Heikki Klemetti Oulun liikkuvasta poliisista. Osallistujia tilaisuudessa oli 15 henkilöä.

Urheiluhevosen valmennus tilaisuus toteutettiin Pudasjärvellä 23.1.2014, Nivalassa 24.1.2014 ja Ruukissa 25.1.2014. Tilaisuudessa valmennusasiantuntija FT Susanna Kinnunen Hevostietokeskuksesta luennoi urheilu- ja harrastehevosten valmennusfysiologiasta sekä valmennuksen suunnittelusta ja toteutuksesta. Tilaisuuksissa oli lisäksi tietoisuus tallien tilavaatimuksista 2014. Osallistujia oli Pudasjärvellä 23 henkilöä, Nivalassa 38 henkilöä ja Ruukissa 46 henkilöä.

Pohjois-Suomen Ratsastusjaoksen kanssa yhteistyössä järjestetyssä **Ratsuhevosen kuolainvalinnat päivässä 14.2.2014** Oulussa esteratsastaja ja valmentaja Sanna Backlund luennoi oikean kuolainvalinnan vaikutuksesta hevosen ratsastettavuuteen, toimivuuteen ja hyvinvointiin. Tilaisuudessa oli 72 kuulijaa.

Kasvattajan kevätpäivä –tilaisuus toteutettiin Muhoksella 12.4.2014 ja Ylivieskassa 13.4.2014. Molemmissa tilaisuuksissa luennoi eläinlääkäri Tanja Tenhonen, Animagi Hevosklinikka Oulu, aiheesta tammat tiineeksi, turvallinen varsominen, Aune Huttunen, Pohjanmaan hevosjalostusliitto, aiheesta kasvattajan paperityöt –varsan rekisteröinti sekä kasvattaja-, ktk-, varsanäyttely- ja laatupalkinnot sekä tamma- ja varsanäyttelyt. Osallistujia oli Muhoksella 20 henkilöä ja Ylivieskassa 15 henkilöä. Muhoksen tilaisuus videoitiin Streamteamin toimesta. Video on katsottavissa HevosAgron kotisivuilla osoitteessa www.proagriaoulu.fi/hevosagro.

Hyvinvoiva hevonen pärjää –tilaisuus toteutui Äimärautiolla Oulussa lauantaina 3.5.2014 klo 10-12.30. Tilaisuudessa luennoivat eläinlääkäri Kimmo Elfving aiheenaan Urheiluhevosen yleisimmät terveysongelmat sekä niiden ennaltaehkäisy ja valmentaja Mika Haapakangas aiheenaan Ravihevosen vaihtoehtoiset valmennusmenetelmät. Tilaisuuteen osallistui yhteensä 77 henkilöä. Tilaisuus videoitiin ja video on katsottavissa HevosAgron kotisivuilla osoitteessa www.proagriaoulu.fi/hevosagro.

Kehotietoinen ratsastus –tilaisuus toteutettiin yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan ratsastusterapeuttien kanssa Ruukin Hevosurheilukeskuksessa sunnuntaina 4.5.2014. Tilaisuudessa luennoi TtM, fysio- ja ratsastusterapeutti sekä CR-ohjaaja Sanna Mattila-Rautiainen sekä järjestettiin demonstraatioklinikka kehotietoisesta ratsastuksesta. Tilaisuuteen osallistui yhteensä 42 henkilöä.

Hyvinvoiva hevonen pärjää-tilaisuus oli yksi hankkeen suosituimmista infoista.

Laidunkauden avajaiset –tilaisuus järjestettiin Muhoksella lauantaina 10.5.2014. Nivalaan 11.5.2014 järjestettäväksi suunniteltu tilaisuus jouduttiin perumaan vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Tilaisuudessa luennoivat kasvituotannon asiantuntija Leila Laine ProAgria Oulu ry:stä aiheenaan Hevoslaitumen perustaminen ja hoito, FT Minna-Liisa Heiskanen Hevostietokeskuksesta aiheenaan Laidunsuojat, katokset ja aitaukset, Maisemasuunnittelija Maarit Satomaa ProAgria Oulu ry:stä aiheenaan Maisemalaidunnus sekä eläinlääkäri Tanja Tenhonen Oulun Animagi Hevosklinikalta. Tilaisuuteen osallistui yhteensä 10 henkilöä. Tilaisuus videoitiin ja video on katsottavissa HevosAgron kotisivuilla osoitteessa www.proagriaoulu.fi/hevosagro.

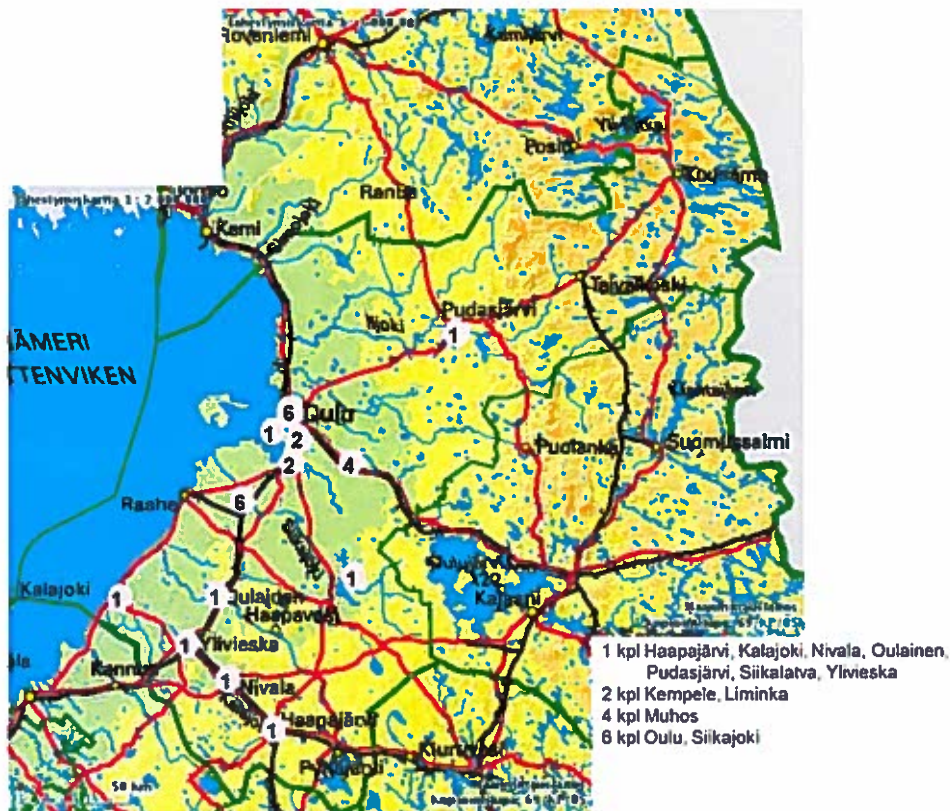
Hevosten hyvinvointia edistävä käsittely ja koulutus-tilaisuus järjestettiin 22.-23.8.2014 Kempeleessä yhteistyössä Rajakorpi Ranchin kanssa. Perjantain luentotilaisuudessa luennoi Yhdysvalloista saapunut Don Höglund aiheenaan hevosen hyvinvointi, tapa oppia, käsittely ja koulutus. Lauantain koulutusdemonstraatioissa Höglund työskenteli erilaisten, esimerkiksi nuorten ja käytösongelmaisten, hevosten kanssa. Kahden päivän tilaisuuteen osallistui yhteensä 59 henkilöä.

HevosAgro II järjesti yhteistyössä ProAgria Oulun hallinnoiman YmpäristöAgro II-hankkeen kanssa **Eläinten kuljettaminen: hevoset, lampaat, naudat, siat ja vuohet -tilaisuuden** maanantaina 1.9.2014 Ruukin maaseutuopistolla. Tilaisuudessa käytiin läpi Eläinkuljetuslain ja -asetuksen vaatimukset eläinkuljetuksille ja tilaisuuden sisältö vastasi eläinkuljetusasetuksen liitteen IV mukaista koulutusta. Asiantuntijoina tilaisuudessa oli kotieläinagronomi Maarit Äärilä ja Heikki Klemetti Oulun liikkuvasta poliisista. Osallistujia tilaisuudessa oli 19 henkilöä.

Ratsastuksen ammattilaisten psyykinen valmennus-teemapäivä järjestettiin 25.9.2014 Oulun ratsastajat ry:n kerhotilassa Äimärautiolla Oulussa. Tilaisuudessa luennoimassa oli psykologi, Suomen islanninhevosmaajoukkueen johtaja ja SRL II tason lajivalmentaja Anna Andersén. Luentoaiheita olivat Psyykinen valmentautuminen, Psyykkinen ratsastaja ja Valmentajan vuorovaikutustaidot. Tilaisuuteen osallistui 15 henkilöä.

Ruokintapäivä-tilaisuus järjestettiin 25.10.2014 Limingassa Liminganlahden luontokeskuksessa. Tilaisuudessa luennoivat erikoistutkija Markku Saastamoinen MTT:lta, aiheenaan Harraste- ja urheiluhevosen oikea ruokinta – osa hevosen hyvinvointia, yrittäjä ja heinäntuottaja Leena Ylitalo Hirvaskosken tilalta, aiheenaan Laatuheinän tuotanto sekä hevostalouden lehtori Riikka Pajuvesa-Korkala Ruukin maaseutuopistolta aiheenaan Erialaisten hevosten tarpeiden huomioiminen heinän hankinnassa, kilpailutus, logistiikka ja säilytys. Osallistujia tilaisuudessa oli 33 henkilöä.

HevosAgro II infotilaisuuksien alueellinen jakautuminen.

5.5 Tiedotus ja raportointi

Hankkeen ulkoasu

Hankkeessa on käytetty samaa jo tunnetuksi tullutta graafista ilmettä, hankkeen tunnusta ja slogania, jotka toteutettiin HevosAgro I-vaiheessa. Hankkeen ulkoasua päivitettiin uudella kuvamateriaalilla ja tarvittavilla mallipohjilla (kirje, raportti, ohje jne. word-pohjat, ppt-pohjat). Ulkoasua käytettiin kaikessa hankkeeseen liittyvässä tiedotuksessa yhtenäisen ilmeen ja parhaan mahdollisen näkyvyyden saavuttamiseksi.

Hankkeen internet-tiedotus

Hanke on hyödyntänyt ja täydentänyt HevosAgro I-vaiheen aikana ProAgraria Oulun internet-sivujen yhteyteen toteutettuja internetsivuja. Sivustot toimivat tiedotuskanavana hankkeen sisällöstä ja tapahtumista.

HevosAgron internetsivuilla osoitteessa www.proagriaoulu.fi/hevosagro on tiedotettu hankkeen ajankohtaisista asioista ja tapahtumista. Sivuille on koottu kaikki hankkeessa tuotettu materiaali, tilaisuuksien materiaalit sekä yhteyksiä muihin tietolähteisiin. Sivustolla on suorat linkit maakunnan keskeisille hevosalan sivustoille eli hankkeen logo on näkyvillä hevosalan sivuilla ja hankkeen sivut ovat näin ollen alan yrittäjien ja harrastajien helposti löydettävissä. Sivusto jää hankkeen jälkeen ProAgria Oulun ylläpitoon.

Kaikista hankkeen tapahtumista ilmoitettiin ProAgria Oulun tapahtumakalenterissa internetsivuilla www.proagriaoulu.fi. HevoAgron internet sivuilla on vierailtu 2014 vuoden loppuun mennessä 12475 kertaa. Eniten kiinnostusta ovat herättäneet tulevat tapahtumat, etusivu ja hevosalan palveluhakemisto.

HevosAgro II on hyödyntänyt tiedotuksessaan myös sosiaalista mediaa. Hankkeella on oma Facebook-profiili. Sivulla on vuoden 2014 lopussa 663 tykkääjää eli henkilöä, jotka saavat omaan profiiliinsa kaikki HevosAgron tiedotteet. FB:n välityksellä on tiedotettu hankkeen ajankohtaisista asioista ja tapahtumista. Facebook-sivuilla on myös runsaasti kuvamateriaalia hankkeen tapahtumista ja opintomatkoilta.

Esitteet ja muu materiaali

Hankkeesta on laadittu hanke-esitys, jossa on esitelty perustiedot hankkeesta. Esite on ollut jaossa kaikissa hankkeen tapahtumissa sekä infopisteillä. Esitettä on jaettu kaikkiaan noin 2000 kpl.

Hankkeessa ei tehty uutta esitettä Pohjois-Pohjanmaan hevostaloudesta eikä roll-uppeja. Hankkeen aikana hyödynnettiin näiltä osin HevosAgro I –hankkeen aikana toteutettuja materiaaleja, jotka olivat täysin käyttökelpoisia ja edelleen ajantasaisia.

Lisäksi tehtiin hankkeessa tehtiin 2 kpl postikortteja, joissa oli näkyvillä hankkeen logo ja internetsivuosioite sekä erillinen postikortti palveluhakemistosta. Hankkeen aikana otettiin myös lisäpainoksia HevosAgro I –hankkeen aikana suunnitelluista postikorteista. Postikortteja on jaettu hankkeen tilaisuuksissa yhteensä noin 4000 kpl.

Viestintämateriaali tuotettiin kilpailutettuna ostopalveluna.

Yleistiedotus ja näkyvyys tapahtumissa

Hanketta esiteltiin kaikissa HevosAgro II:n järjestämissä tilaisuuksissa sekä lisäksi seuraavissa tilaisuuksissa. Tapahtumissa on tiedotettu hankkeesta ja sen sisällöstä roll-upin, esitteiden sekä tietoiskujen avulla. Tapahtumiin on osallistuttu yhteensä 17 kertaa eri puolilla maakuntaa. Lisäksi HevosAgro II –hankkeen materiaaleja on ollut esillä eri yhteyksissä, kun ProAgrian Oulu tai sen muut hankkeet ovat järjestäneet tai olleet mukana erilaisissa tapahtumissa.

Tapahtumista merkittävimmän yleisön ja julkisuuden tavoittivat Ookkonää hevostellu – tapahtumat 14.9.2013 ja 13.9.2014 Oulun Äimärautiolla sekä KantriOulu hankkeen järjestämä Fika-Fantasi –tapahtuma 16-17.8.2013. Ookkonää hevostellu –tapahtumissa hanke oli mukana myös keskeisenä järjestäjänä yhteistyössä Oulun Ravien ja Sanomalehti Kalevan kanssa. Ookkonää hevostellu –tapahtumassa oli vuonna 2013 yhteensä noin 1200 kävijää ja vuonna 2014 noin 1000 kävijää.

HevosAgro II hankkeen infopiste on ollut esillä / hanketta on esitelty:

- Uusien mahdollisuuksien maaseutu / Jomma ry 13.2.2013, Muhos,
- Ryskypäivät, 22.2.2013 Ylivieska
- Talvitapahtuma Limingan Rantakylässä, Ruukki Rangers ry, 9.3.2013
- Rakentajamessut / tallirakentaminen, 19.-21.4.2013, Oulu
- Iltaravit, Oulu 8.4.2013
- Haapajärven kesäravit 14.7.2013
- Nurmipäivät, Ylivieska 8.8.2013
- Pikku-Farmari, Oulu 16.-17.8.2013
- Ookko nää hevostellu, Oulu 14.9.2013
- Hevosseminaari, Kalajoen Masva-hanke, Kalajoki 26.9.2013
- Hevosomistajan infopäivä, Pohjois-Suomen Ratsastusjaosto, Oulu 3.11.2013
- Valtakunnalliset hevosityttäjäpäivät, Nokia 29.-30.11.2013.
- Monolavatanssit, Oulu 22.3.2014
- Konekapina, Nivala 11.4.2014
- Hevoshäppeninki, Ruukin hevosturheilukeskus 26.4.2014,
- Perinneaitaa ja ympäristötietoutta, Pyhäjoki 28.6.2014
- Lasten maatalousnäyttely, 6.9.2014 Pyhäjärvi
- Ookkonää hevostellu, Oulu 13.9.2014

Suosittuja Ookkonää hevostellu –tapahtumia on tarkoitus jatkaa alan toimijoiden kanssa yhteistyössä

Lehdistötiedotteet ja -ilmoitukset

Hankkeesta, sen tapahtumista ja ajankohtaisista hevosalan asioista on laadittu lehdistötiedotteita yhteensä 8 kpl.

HevosAgro II on myös toimittanut toimittajille pyynnöstä materiaalia mm. liittyen hevosella maastossa liikkumiseen ja lannan energiahyötykäyttöön. HevosAgro on myös kirjoittanut valmiita juttuja eri lehtiin, kuten Hevosnomistaja lehteen, Kalajokilaakso-lehden suurjakelun mukana jaettuun Malja-ajolehteen sekä ProAgria Oulun asiakaslehteen Maaviestiin.

HevosAgro II asioista on todettu hankeaikana yhteensä 20 kpl mediahavaintoja.

Hankkeen tapahtumista on tiedotettu aiheesta riippuen vaihtelevasti eri lehdissä, kuten HevosUrheilussa, Maaseudun tulevaisuudessa, Koillissanomissa, Kalajokilaaksossa, Kalevassa jne. Lehti-ilmoituksia yhteisistä tapahtumista on julkaistu myös yhteistyössä muiden hankkeiden kanssa.

Kohdennettu tiedotus

Sidosryhmiä (hevostalousyrittäjät, hevosharrastajat, hevosalan muuta elinkeinotoimintaa harjoittavat sekä muut sidosryhmät) on tiedotettu hankkeesta ja sen tapahtumista sähköpostitse, kirjeitse sekä eri tahojen internet-sivujen välityksellä. Hankkeen sähköpostituslistalla on ollut noin 1300 alan yrittäjää ja harrastajaa. Ajankohtaisien asioiden tiedotuksessa on hyödynnetty myös HevosAgron Facebook –ryhmää.

Raportointi

Hankkeesta on raportoitu ohjausryhmälle ja rahoittajalle puolivuositain, noudattaen hankkeen rahoituspäätöstä.

5.6 Hankkeen talous ja hankinnat

Hanke toteutui kustannusarvion ja rahoituspäätöksen mukaisessa laajuudessa. Kustannukset hankeajalla (1.7.2012 – 31.12.2014) olivat yhteensä 357050 €. Kustannusarvio koko hankeajalle oli 357050,00 €. Kustannukset ovat rahoituspäätöksen sekä hankesuunnitelman mukaisia. Kustannuslajeille haettiin muutosta alkuperäisestä rahoituspäätöksestä.

ProAgria Oulu kilpailutti organisaation ja sen hallinnoimien hankkeiden viestintäpalvelut julkisella hakumenettelyllä vuonna 2010. Kilpailutuksen perusteella kokonaistaloudellisesti edullisimmiksi osoittautuneiden tarjoajien kanssa tehtiin puitesopimus vuoden 2013 loppuun saakka. HevosAgro II – hankkeen ostopalveluina hankitut viestintäpalvelut hankittiin puitesopimuksen mukaisesti.

HevosAgro II-hankkeessa toteutettavien neuvonta/tiedotusvideoiden tuottamisesta dvd- ja internetkäyttöön pyydettiin kirjalliset tarjoukset kolmelta tuottajalta. Tilaussopimus tehtiin kokonaistaloudellisesti edullisimmaksi osoittautuneen tarjoajan kanssa.

HevosAgro II-hankkeen seminaarien videoinneista pyydettiin kirjalliset tarjoukset kolmelta tuottajalta. Tilaussopimus tehtiin kokonaistaloudellisesti edullisimmaksi osoittautuneen tarjoajan kanssa.

Lannan energiahyötykäyttöön liittyvästä jatkoselvityksestä pyydettiin tarjoukset viideltä tuottajalta, joista vain yksi jätti tarjouksen. Tilaus tehtiin tarjonneelle.

Muiden toteutettujen hankintojen (koneet, laitteet, tarvikkeet, tilat) osalta on tehty paikkakunnan hintatason arviointia mikäli mahdollista vähintään kolmelta tarjoajalta. Asiantuntijaluennosjajoista on pyydetty tarjoukset 1-3 eri taholta aihepiiristä ja asiantuntijoiden saatavuudesta riippuen.

6 Hankkeen tulosten arviointi

6.1 Tavoitteiden toteutuminen

Hankkeen tuloksia on arvioitu seuraamalla ja raportoimalla mm. seuraavia määrällisiä mittareita

- tiedotus-, yhteistyö- ja verkostoitumistilaisuuksien määrä (tavoite min. 50 kpl, toteutunut 80 kpl)
- tilaisuuksiin osallistuneiden määrä (tavoite min. 1000 henkilöä, toteutunut 893 henkilöä+esittelytilaisuuksiin ja infopisteille osallistuneet n. 2000 henkilöä)
- kehittämisselvitysten määrä (tavoite min. 2 kpl, toteutunut 4)
- tavoitettujen yritysten, joissa käynnistetty kehittämistoimia (tavoite 10 kpl, yrittäjiä mukana tilaisuuksissa 100 kpl, noin 30 yrittäjää/yrittäjäksi aikovaa ohjautunut ensivaiheen neuvonnan tai asiantuntijapalveluiden piiriin)
- paikallisten kehittämistoimien käynnistyminen (tavoite 7 kpl, sanallinen arvio)
- osallistuneiden alueellinen kattavuus kunnittain (tavoite osallistujia kaikista hankealueen kunnista, osallistujia 100 % kunnista)
- neuvonnan työkalujen valmistuminen (1 kpl, sanallinen arvio)
- laadittujen esitteiden määrä (tavoite 3 kpl, jakelu 3000 kpl, toteutunut esitteitä 1 kpl sekä suomeksi ja englanniksi, jakelu noin 2000 kpl, lisäksi postikortit 3 kpl, jakelu noin 4000 kpl)
- laadittujen lehdistöiedotteiden määrä (15 kpl, toteutunut 8 kpl)
- medianäkyvyys (tavoite 40 mediahavaintoa, toteutunut 20 kpl)
- internet- sivujen käyntimäärät ja tarjolla olevien materiaalien tulostus- ja katselukertojen määrät (internet-sivuilla kävijöitä yhteensä 12475, tarjolla olevien materiaalien tulostus- ja katselukertojen määrä 3414)

Paikallisten kehittämistoimien käynnistymistä on vaikea arvioida, koska ne tapahtuvat usein vasta hankkeen jälkeen. Vastaavasti on vaikea arvioida hankkeen suoraa vaikutusta niihin. Kerättyjen palautekyselyiden tuloksien mukaan, HevosAgro –hankkeiden tuloksena yhteistyö alalla ja hevosalan julkisuuskuva ovat parantuneet. Vastaavasti kunnista on saatu myönteistä palautetta maankäytön suunnitteluun liittyvän tiedon jakamisessa. Hankkeen aikana onkin ollut käynnissä hevosalan huomioon ottavaa suunnittelua, keskeisenä voidaan mainita Tyrnävän Paikallisen hevosalueen kaavoitus.

Hevosalan yritysneuvonnan ja asiantuntijapalveluiden kehittämisessä olennaisempaa kuin yksittäisten työvälineiden valmistuminen on asiantuntijapalveluiden tunnistaminen, saatavuuden parantaminen ja kehittämiskohteiden tunnistaminen, joita on kuvattu raportin kohdassa 4.4.3. Käytännössä myös neuvonnassa käytettäviä työvälineitä on valmistunut useita, mm. pienryhmätoiminnan malli, työhyvinvointikartoitus, välineitä työajan ja tallirutiinien seurantaan sekä hinnoitteluun.

6.2 Toteutuksen laadullinen arviointi

Hankkeen tilaisuuksista on pyydetty palautetta käyttämällä internetpohjaista webropol-palvelua.

Pienryhmien palautekyselyn vastausten perusteella kiinnostavimpia ryhmissä käsitellyjä aiheita olivat hinnoittelu, markkinointi ja työajan suunnittelu. Hinnoittelu ja markkinointi olivat vastaajien mielestä myös hyödyllisimpiä aiheita. Muiden yrittäjien kanssa verkostoituminen ja sitä kautta saatava vertaistuki oli osallistujille tärkeää. Henkilökohtaisempaa neuvontaa olisi kaivattu enemmän.

Pienryhmiltä kerättiin palautetta myös ihan perinteisesti paperipalautteina. Näiden palautteiden mukaan pienryhmiin osallistuneet ovat saaneet ryhmistä uusia tuttavuuksia ja uutta tietoa yritystoimintansa kehittämiseen. Osallistujat ovat myös jatkossa kiinnostuneet pienryhmätoiminnasta ja esimerkiksi markkinointi, taloushallinto ja budjetointi mainittiin kiinnostavina aiheina pienryhmäkoulutuksille. Osallistujat pitivät antoisana mahdollisuutta vaihtaa ajatuksia muiden yrittäjien kanssa ja pienryhmätoiminta koettiin tehokkaampana kuin suuremmassa ryhmässä kouluttautuminen. Myös pienryhmissä vieraleita asiantuntijoita pidettiin osaavina.

Pienryhmiin osallistuneet yrittäjät kertoivat myös käynnistäneensä kehittämistoimenpiteitä ryhmätapaamisten jälkeen. Tällaisia olivat mm.: lomien ja vapaiden merkitseminen säännöllisesti kalenteriin, tallituvan sisustaminen asiakkaille, palautelaatikon käyttöönotto, asiakassopimusten uudistaminen, internet- tai Facebook-sivujen avaaminen, hinnoittelun tarkistaminen jne.

Infopäiviä koskeviin palautekyselyihin vastanneista suurin osa piti tilaisuuksia erittäin kiinnostavina (65 %) tai kiinnostavina (30 %). Tilaisuuksista saadun hyödyn arvioitiin asteikolla 1-5 olleen keskimäärin 4,1. Hyödyllisimpinä pidettiin suureläinten pelastusta, hevosten laidunnusasioita sekä urheiluhevosen hyvinvointia koskevia infotilaisuuksia. Käytännön järjestelyjä (tiedotus, tilat jne.) pidettiin hyvinä (55 %) tai erittäin hyvinä (40 %). Tieto tapahtumasta saatiin useimmiten sähköpostilla, HevosAgron facebook-sivulta tai kaverilta.

Lisää tiedotusta haluttiin eniten hevosten ruokinnasta, kengityksestä sekä lajikohtaisesta valmennuksesta.

Opintomatkan palautekyselyyn vastanneista suurin osa piti matkaa erittäin kiinnostavana (75%). Opintomatkasta saadun hyödyn arvioitiin asteikolla 1-5 olleen keskimäärin 4,1. Vastaajien mielestä hyödyllisimmät ja kiinnostavimmat vierailukohteet olivat Piteån ratsastuskeskus ja Stall WF. Suurin osa (75%) piti käytännön järjestelyjä erittäin hyvinä. Kaikki vastaajat olivat myös jatkossa kiinnostuneita osallistumaan opintomatkalta. Kysyttäessä kiinnostavia kohteita opintomatkalta saatiin vastauksiksi muun muassa messutapahtumat ja näyttelyt Euroopassa, sosiaalipedagoginen hevostointa ja ratsastusterapia ulkomailla, siittolatoiminta, Ranskan siittolat, Saksan myyntitalit sekä Kyra Kyrklundin talli ja muut menestyvät kilpa- ja valmennustallit. Myös ravitalleihin tutustumista toivottiin.

6.3 Poikkeamat

Hankkeen toteutuksessa ei ole ilmennyt merkittäviä poikkeamia rahoituspäätöksessä hyväksytystä hankesuunnitelmasta. Muutokset ovat koskeneet lähinnä lisätoimenpiteitä, jotka on käsitelty erikseen ohjausryhmässä ja niiden toteutukseen on pyydetty erikseen sähköpostitse rahoittajan suostumus. Hankesuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden lisäksi hankkeessa on toteutunut mm. seuraavia toimenpiteitä:

- EaselTraining Oy:n kanssa yhteistyönä toteutettava EASEL®Ohjaaja –koulutus, johon osallistui 21 osallistujaa. Koulutus on kokemuksellisen tunnetaitovalmennuksen ja terapian työmenetelmä, jota eri alojen ammattilaiset hyödyntävät työssään. Koulutuksesta hankkeelle on kohdentunut ilmoitus- ja tilavuokratkustannuksia sekä järjestelyihin liittyviä palkkakustannuksia. Varsinainen kouluttajan palkkio matkakuluineen on ollut osallistujille omakustanteinen.
- Esimerkki/mallisuunnitelmat lantaa hyödyntävälle bioenergiailaitokselle Virpiniemen eläinurheilualueelle ja Tyrnävän Palkin kaava-alueelle. Tavoiteltavat mallit voisivat käynnistää lannan hyötykäyttöhankkeita ko. alueilla sekä olisivat monistettavissa muille hevosurheilualueille.
- Hevoset ja yhteiskunta – rajapintoja –hankkeen toteuttaman Hevoset ja kunta – rajapintoja kirjan hankkiminen ja jakaminen Pohjois-Pohjanmaan kuntiin yhteistyössä paikallisten hevosihmisten kanssa.
- Suunniteltua suurempi määrä infopäiviä.

Hankkeen rahoituspäätökseen haettiin 17.10.2014 muutosta koskien kustannuslajeja. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus hyväksyi 29.10.2014 päätöksellään nro 77038 Dnro 705/3560-2012 muutoksen seuraavasti:

	Uusi kustannusarvio
Palkkauskulut ja palkkiot	168900,00
Ostopalvelut	87000,00
Vuokrat	33400,00
Kotimaan matkakulut	19000,00
Ulkomaan matkakulut	5000,00
Muut kustannukset	43750,00
Kokonaiskustannukset	357050,00
Hyväksyttävät kustannukset yhteensä	357050,00

Perusteluna muutokselle olivat mm. edellä mainitut lisätoimenpiteet. Suurempi määrä tilaisuuksia on aiheuttanut sen, että kustannuksista matkakulut, tilavuokrat ja muista kuluista erityisesti tiedotus ja lehti-ilmoituskustannukset ovat suurempia kuin alkuperäisessä kustannusarviossa. Toiminnan toteutuksessa on tarvittu myös enemmän henkilöstöä, kuten hankesihteerin työpanosta, mikä näkyy suurempina palkkakustannuksina.

Lisäksi ostopalvelut ovat olleet arvioitua pienempiä, koska mm. DVD-materiaalin tuotanto on ollut huomattavasti arvioitua edullisempaa. Videomateriaalin tuotantoon budjetoitiin 50 000 €, mutta kokonaiskustannus on noin 15 000 €. Samalla yrittäjille suunnatuissa päivissä liiketalousosaamisen ammattilaisina sekä pienryhmien vetäjinä on käytetty ProAgrian omia asiantuntijoita, jolloin aiheutunut kustannus sisältyy palkkoihin.

Kustannuksia on seurattu ja käsitelty kaikissa hankkeen ohjausryhmän kokouksissa ja ohjausryhmässä 13.10.2014 päätettiin muutoshakemuksen tekemisestä.

6.4 Ohjausryhmän arvio hankkeen toteutuksesta

Ohjausryhmältä pyydettiin palautetta ensimmäisen kerran syyskuussa 2013. Ohjausryhmä piti hankkeelle asetettuja tavoitteita realistisina ja tarkkaan harkittuna jatkona hankkeen I-osan kokemuksiin perustuen. HevosAgro II on toteuttanut hevosalan kehittämisselvityksiä, edistänyt kehittämistoimenpiteitä alalla havaittavista ongelma-aiheista ja jatkanut HevosAgro -hankkeen käynnistämää tiedonvälitystoimintaa. HevosAgro II – hankkeessa on tehty hyvää valtakunnallista yhteistyötä ja tiedonvälitystoiminta kehittyy oikeaan suuntaan. Yksi vastaaja oli tuolloin sitä mieltä, että hevospalvelualan neuvonnan toimintamalleja ja asiantuntijanverkostoja ei ole vielä kehitetty.

Hankkeen toimenpiteet ovat toteuttaneet asetettuja tavoitteita ja toimenpiteiden toteutuksessa on onnistuttu pääsääntöisesti hyvin – useat tapahtumat ovat innoittaneet ihmisiä osallistumaan, näkyvyys ja tapahtumien laatu ovat olleet tosi hyviä. Puutteita/poikkeamia ei ole havaittu hankkeen toteutuksessa.

Hankeorganisaatio toimii hyvin ja hankkeen toteutusta edistää hankkeen vetäjän ja sihteerin tehokas toiminta, avoimuus, henkilökohtaiset kontaktit ja suositukset. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa toimii, on aktiivista, joustavaa ja monipuolista, mutta yhteistyötä voisi olla vielä enemmän ravipuolen kanssa. Hanke on tiedossa laajasti.

Esitetyt jatkotoimet tukevat hankkeen tavoitteiden toteutusta. Esille tullessiin haasteisiin tulee vastata aktiivisella ja ennakkoluulottomalla toiminnalla jatkossakin.

Hankkeen lopullisessa arvioinnissa ohjausryhmä totesi muun muassa, että tavoitteet olivat hyvin perusteltuja ja etukäteen harkittuja, mutta haastavia. Hankkeen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuksessa on ohjausryhmän mukaan onnistuttu hyvin tai erittäin hyvin. Lisävoimaa rahiensa avulla ravinhevosalan toimijoita, hevosala on huomioitu ja ollut laajasti mukana hankkeessa. Alan yritystoimintaa on saatu kehitettyä ja tiedonvälitys on ollut monipuolista ja onnistunut erittäin hyvin.

Hankkeen keskeisimpinä tuloksina ja tuotoksina pidettiin muun muassa tiedonvälitystä, yrittäjien aktivoitumista ja yritysten kehittymistä, pienryhmätoimintaa sekä palveluhakemistoa. Myös syntyneitä verkostoja pidettiin tärkeänä tuloksena. Pysyviksi toimintatavoiksi ohjausryhmä arvioi jäävän ainakin hevosalan neuvonnan palvelut, yhteistyön ja verkostot eri toimijoiden välillä sekä syntyneet materiaalit.

Hankeorganisaation toiminta on ollut erittäin hyvin toimivaa, joustavaa ja ammattitaitoista. Yhteistyötä eri toimijoiden kanssa on toteutettu erinomaisesti. Olemassa olevaa verkostoa pidettiin hankeorganisaation toiminnan kannalta tärkeänä etuna.

Keskeisiä jatkotoimia ja tulevaisuuden haasteita hankkeen jälkeen ovat verkostoyhteistyön ylläpitäminen ja kehittämisohjelman päivitys sekä hankkeessa toteutettujen toimien saaminen ainakin osin jatkuvaa ilman hanketta.

7 Hankkeen jatkotoimenpiteet

- Hevosalan yhteistyö eri muodoissa jatkuu:
 - Hevosneuvottelukunnan perustaminen, koollekutsujaksi sovittu Pohjanmaan hevosjaostusliitto
 - Ookkonää hevostellu –tapahtuma, koollekutsujaksi sovittu Oulun Ravirata
 - Laatuheinärenkaan toiminnan jatkuminen
- Palveluhakemiston, laatuheinärenkaan internetsivuston ja HevosAgron internet-sivuston tietopankin ylläpitäminen osana ProAgria Oulun internet-sivuja.
- Hevostalouslyrittäjille suunnattujen asiantuntijapalveluiden toteuttaminen osana ProAgria Oulu ry:n asiantuntijapalveluita esitetyn kuvauksen mukaisesti.
- Asiantuntijoiden tietotaidon lisääminen ja palveluiden kehittäminen edelleen osana ProAgria Oulussa valmisteilla olevaa hanketta.
 - o mm. hevoshaintoja –järjestelmän luominen, tuotannon johtaminen ja olosuhdeneuvonnan kehittäminen
 - o laadunhallinnan ja talouden johtamisen palveluiden kehittäminen hevosyrityksiin
 - o muiden toimialojen hyvien käytäntöjen soveltaminen hevosyritysten johtamisessa
- Hevosten hyvinvointiin, ympäristöasioihin yms. liittyvien uusiin tiedonvälitystarpeisiin vastaaminen osana ProAgria Oulussa valmisteilla olevaa hanketta.
- Hevosyritysten ensivaiheen neuvontatarpeisiin vastaaminen osana ProAgria Oulussa valmisteilla olevaa hanketta.

8 Liitteet

- Ohjausryhmän kokoukset
 - Esimerkkejä pienryhmätoiminnan aineistoista:
 - o 1. tapaaminen: Ryhmäytyminen, minä yrittäjänä, kehittämistarpeiden kartoitus
 - o Strategiakartta
 - o Hevosyrittäjän asiakkaan tunnistaminen
 - o Hevosyrittäjän asiakassopimukset
 - o Hevoshavaintoja: työhyvinvointi
- QAMK, opinnäytetyöselvitys: Kirsi Pahkala: hevostallien ja maneesien neuvonnan investoinnit Pohjois-Pohjanmaalla, 2014

- Hevosen lantaa ja muita maa- ja metsätalouden sivujakeita hyödyntävän bioenergiailaitoksen mallisuunnitelma, 2014.

9 Allekirjoitukset

16.2.2015

Vesa Nuolijoa
johtaja

Virpi Huotari
palvelupäällikkö

Liite 1

Ohjausryhmän kokoukset

Hankkeen

nimi: HevosAgro II

Hankenro: 16928

Kokousno	Kokouksen pvm	Pöytäkirjan pvm	Toimitettu ELY-keskukseen, pvm
1/2012	27.11.2012	25.01.2013	12.8.2013, asiointipostilaatikko, Pirjo Onkalo
2/2013	20.02.2013	26.03.2013	12.8.2013, asiointipostilaatikko, Pirjo Onkalo
3/2013	17.06.2013	03.07.2013	12.8.2013, asiointipostilaatikko, Pirjo Onkalo
4/2013	24.09.2013	21.10.2014	5.2.2014, Pirjo Onkalo, Kukka Kukkonen
5/2014	25.02.2014	01.04.2014	30.4.2014, Pirjo Onkalo, Kukka Kukkonen
6/2014	13.05.2014	23.09.2014	10.12.2014, asiointipostilaatikko, Pirjo Onkalo, Kukka Kukkonen
7/2014	23.09.2014	17.10.2014	10.12.2014, asiointipostilaatikko, Pirjo Onkalo, Kukka Kukkonen
8/2014	24.11.2014	04.12.2014	10.12.2014, asiointipostilaatikko, Pirjo Onkalo, Kukka Kukkonen
9/2015	2.2015	13.02.2015	

Liite 2

Hevosyrittäjien pienryhmävalmennus 1. tapaaminen

OHJELMA

9.45 Aamukahvi

Klo 10.00 Pienryhmävalmennuksen esittely, ppt-esitys

Klo 10.20

Esittäytyminen: pariporina, kukin haastattelee naapurin (mitä haluat tietää hänestä ja hänen yrityksestään?) ja esittelee hänet muulle ryhmälle (45 min -1h)

Klo 11.00 Minä yrittäjänä? Yrittäjyysominaisuustesti tulostetaan kaikille

Yrittäjyysominaisuuksien testi ja sen tulkinta! ppt-esitys: pisteiden lasku + keskustelu!

Klo 12.00 Lounas

Klo 12.45 Ryhmätyöskentely, ryhmään tutustumisen syventäminen → kehittämistarpeiden määrittely

- esitellään toisille omat strategiakartat = yleiskuva yritystoiminnasta /ideasta ja sen kehittämistarpeista
- valitaan jokaiseen kehittämistoimenpide laatikkoon 1-3 PARASTA kehittämisideaa (voi olla valituista kehittämiskohteista TAI joku asia jota joku jo toteuttaa)
→ Fläppitululle
- NÄIDEN PERUSTEELLA VALITAAN RYHMÄN SEURAAVIEN KERTOJEN AIHEET!

Klo 14.15 Yhteenveto!

- Seuraavien kertojen aiheet (työstetään vielä toimistotyönä) ja ajankohdat
- Pienryhmässä toimimisen pelisäännöt (sitoutuminen, avoimuus, luottamus, tasa-arvo)

Klo 15.00 Tilaisuuden päätös

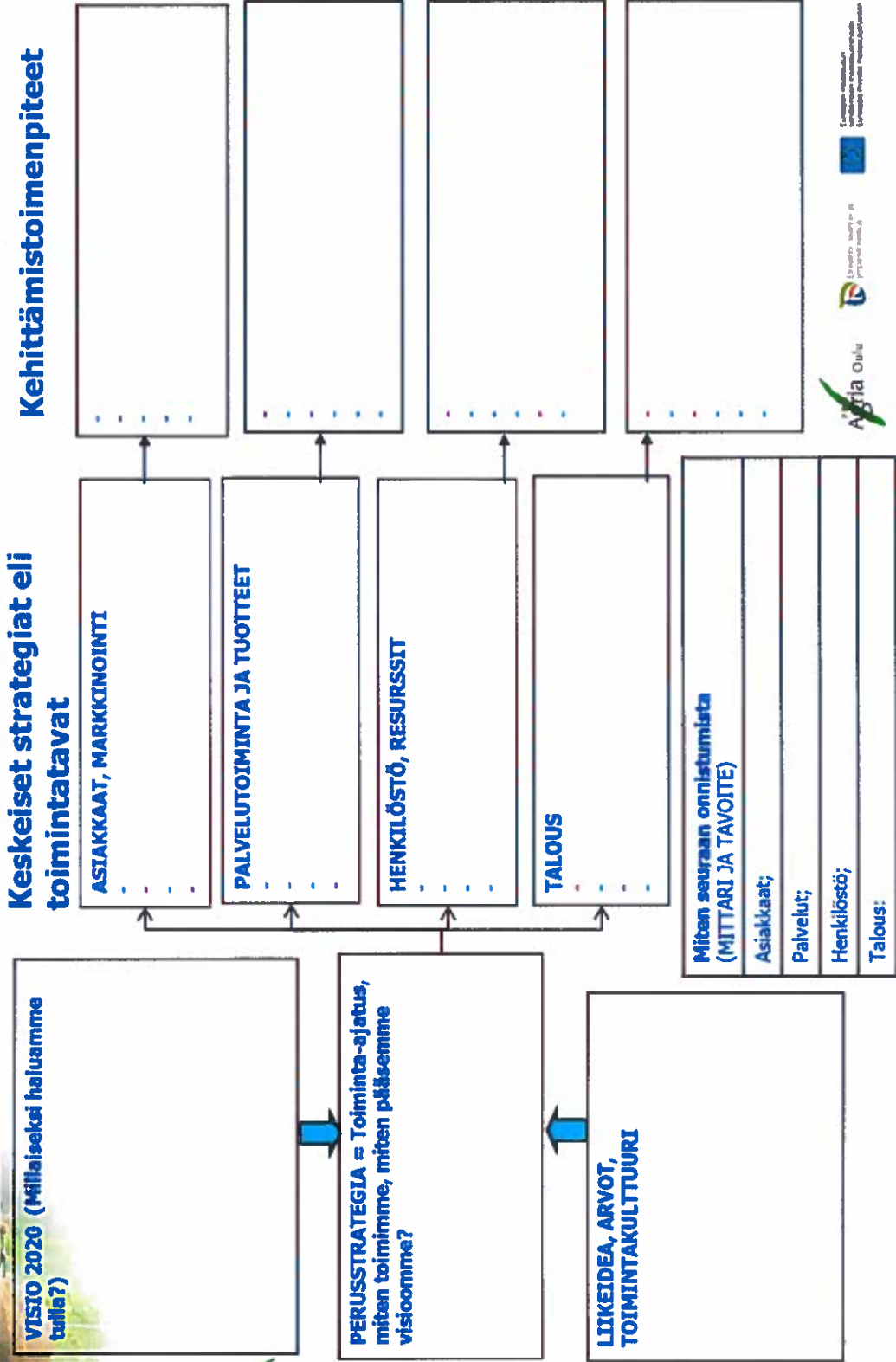
Ovelle lähtiessä keltaiset laput!

- Vielä kerran tavoitteet miksi tulit = toiveet seuraavalle kerralle?
- Mitä sait tästä päivästä?

Yrityksen nimi:
Tekijä:

Pvm:

Hevosyrittäjän asiakkaan tunnistaminen

Ennakkotehtävä annettu sähköpostilla, tulos mukana:

Tutustu kasvunvarakirjan sivuihin 12 – 14: Keitä ovat asiakkaani ja mitä he tarvitsevat? Täytä sivun 15 - 16 ASIAKASKORTIT (HUOM! Kortin kääntöpuolen tietoja voit täyttää palvelusi kannalta soveltuvalla tavalla – muuta esim. kohta "luontosuhde", vaikkapa "ratsastustaito, ratsastustavoite" tms...)

Kasvunvara –kirja löytyy sähköisessä muodossa ja voit tulostaa kyseiset sivut:

<http://www.proagria.fi/hankkeet/kasvunvara-223>

Klo 10 Aamukahvi ja avaus,

10.15 Nykytilan analysointi ja vertailu = aloitetaan etätehtävän purku!

- Jokainen esittelee itsensä (yritysesimerkille)
- Keitä ovat asiakkaani?
- Kuka ei ole asiakkaani?
- Ketä en halua asiakkaakseni?
- Kuka on asiakkaani 5 vuoden päästä?

11.00 Yrityscase

- Yrityksen esittely
- Millaisia ovat palvelumme?
- Ketä ovat asiakkaamme?

12.00 Lounastauko (omakustanteinen)

12.45 Ryhmätyö

Tunnistakaa yhdessä 6 erilaista asiakasprofiilia (fläppipaperille)

Nimi

Ikä

Asuinpaikka

Mihin kuuluu

Ratsastustaito

Ratsastustavoite

Haaveet

Harmit

Pelot

Ilonaiheet

Valitkaa pareittain kaksi innostavaa asiakasta 😊

Pohtikaa pareittain tästä asiakkaasta:

ASIAKASTOIVE, mitä asiakas haluaa palvelulta?

kuka päättää, maksaa, käyttää palvelun

mistä tiesi tulla teille, mistä sai tiedon, kuka suositteli

mikä sai tekemään tulopäätöksen

millaisen ensivaikutelman saa teille tullessaan

mikä on parasta

miten kokee palvelun

mitä sanoo lähtiessään

mitä haluaa parantaa, kehittää, lisää

kelle kertoo, mitä ajattelee myöhemmin

ASIAKASLUPAUS tälle asiakkaalle!

Parit esittelevät toisille tuotokset!

14.15 Yrityscase

Miten olemme kehittäneet palveluitamme?

Miten vastaamme erilaisten asiakkaiden tarpeisiin?

14.45 Yhteenveto / kommentit, Heini

- Omat keskeiset asiakaslupaukset

- vrt. OMIEN asiakkaiden tunnistaminen vs. muut yrittäjät vs. erkoikoistuminen
- Klo 15 Päivän päätös

Hevosyrittäjän asiakassopimukset

Ennakkotehtävä: Ota mukaan OMA vuokra/palvelusopimuksesi, jos sellainen kirjallisena on olemassa! Oheisessa liitteessä on muutamia sopimusesimerkkejä – tutustu myös niihin ja pohdi

- mikä esimerkeissä on hyvää?
- mikä huonoa?
- mitä voisit soveltaa omaan toimintaasi?

Klo 10 Aamukahvi ja avaus

- Pienryhmän seuraavien kertojen aiheiden esittely (viime kerran toiveiden mukaan rakennettu)
- Pienryhmän säännöt

Klo 10.15 Alkutehtävä: Mitä kuuluu?

- Mitä jäi mieleen viime kerrasta?
- Saitko ideoita itsellesi?
- Nousiko kysymyksiä?

10.40 Nykytilan analysointi ja vertailu = aloitetaan etätehtävän purku!

- Keskustelu ja vertailu ennakkotehtävästä, kukin kertoo oman sopimuksen sisällöstä

12.00 Lounastauko (omakustanteinen)

12.45 Muutama sana haasteellisista tilanteista

- Vuokrat maksamatta,
- Hevonen noutamatta

13.30 Parhaiden käytäntöjen valinta

- Kirjataan fläppitululle mitä hyvä sopimus ainakin sisältää

13.45 Seuraavan kerran ennakkotehtävän anto!

14.00 Siirtyminen yritysvierailulle: havainnointitehtävä

- Millaisia palveluja talli tarjoaa?
- Miten palveluista on sovittu?
- Millaiset toimintatavat/säännöt tallilla on?
- Miten palvelutarjonta ja toimintatavat näkyvät talliympäristössä?

Klo 15 Päivän päätös

